

Jaarverslag

2023

België

partner in ontwikkeling

Voorwoord

2023 was een uitdagend jaar op vlak van Ontwikkelingssamenwerking. De humanitaire noden namen wereldwijd hand over hand toe als gevolg van verwoestende natuurrampen, opflakkerende en aanhoudende conflicten en de klimaatcrisis. Aardbevingen in Marokko, Syrië en Turkije, overstromingen in Libië, strijd in Oekraïne en Gaza, de aanhoudende gevechten in Oost-Congo en staatsgrepen in de Sahel: het menselijke leed werd er niet minder op. Schrijnende beelden kwamen onze huiskamers binnen via kranten, internet en televisie.

Ons land berust echter niet, en kijkt niet weg. Ook – of zelfs: juist – op plaatsen waar de context het moeilijkst is, blijven we aan de zijde staan van mensen die onze hulp nodig hebben. Dit zowel via de verschillende samenwerkingsprogramma's in onze veertien partnerlanden, als via flexibele humanitaire hulp en ad hoc bijstand in noodsituaties.

De globale problemen en crises verdwijnen niet door ons op te sluiten achter hoge muren en prikkeldraad. Enkel door samenwerking en het sluiten van duurzame partnerschappen kunnen we een sterk en efficiënt antwoord bieden op problemen die ons allemaal raken. Pandemieën houden geen rekening met landsgrenzen, net zomin als de klimaatcrisis.

Ontwikkelingssamenwerking is dan ook zo veel meer dan louter financiële hulp. Het is een uitwisseling van ideeën, kennis en expertise, het is een wisselwerking waar beide partijen voordeel uit halen. Want als het daar beter gaat, plukken wij daar ook hier de vruchten van. Internationale solidariteit draagt de belofte van een betere toekomst in zich. Die belofte moeten we blijven uitdragen.

Ik kan dit voorwoord onmogelijk afronden zonder mijn oprechte dank te betuigen aan iedereen –binnen en buiten onze administratie– die zich dag in, dag uit inzet om onze Belgische Ontwikkelingssamenwerking mee vorm te geven. Het is namelijk dankzij hun inzet dat we erin slagen om een wezenlijk verschil te maken, voor talloze mensen wereldwijd.

Caroline Gennez

Minister van Ontwikkelingssamenwerking en Grootstedenbeleid

Inhoud

Inleiding	7
Deel 1: Resultatenrapportage	9
1.1. Geografische, gouvernementele en niet-gouvernementele samenwerking	11
• Enabling environment for a food-ture proof society • Mobiliseren voor internationale rechtvaardigheid • Een gouvernementele samenwerking die haar partners centraal zet	
1.2. Thematische en multilaterale samenwerking	17
• Kwaliteitsvolle financiering en operationele effectiviteit • Strijd voor voedselzekerheid (zero-hunger): multilaterale samenwerking en doelgerichte actie op het terrein • Onderwijs: vertrouwen op de toegevoegde waarde van elke partner om het onderwijs in Burundi te ondersteunen • Waardig werk in de waardeketens • Partnerschappen dragen bij tot impactvolle klimaatactie voor de meest kwetsbare gemeenschappen • Naar een beter beheer van de sector grondstoffen in het licht van de stijgende vraag naar strategische mineralen	
1.3. Humanitaire hulp en transitie	26
• Wendbare respons dankzij flexible funding van het Disaster Response Emergency Fund • Flexibel optreden van humanitaire ngo's dankzij een crisis modifier • Global Refugee Forum, voor een betere ondersteuning van vluchtelingen en hun gastgemeenschappen • Conclusie	
Deel 2: Aanbevelingen i.v.m. Beleidscoherentie voor ontwikkeling	29
2.1. Aanbevelingen en reeds uitgevoerde maatregelen ten aanzien van het institutionele kader	29
2.2. Aanbevelingen ten aanzien van concrete dossiers	29
• Strategieën voor duurzame voedselsystemen van de Europese Green Deal • Rechtvaardige transitie en beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling	
2.3. Resultaten en ontwikkelingen in concrete dossiers	32
• België verbiedt de export van bepaalde gevaarlijke stoffen buiten de EU-grenzen • België draagt bij aan internationaal impactonderzoek naar de effecten van biobrandstoffen op voedselzekerheid in ontwikkelingslanden • Migratie en ontwikkeling	
Deel 3: Integriteit	35
Deel 4: De Belgische ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp in cijfers	39
Referenties en leessuggesties	41

Inleiding

Het meest recente “*states of fragility*”-rapport van de OESO kenmerkt 11 van de 14 Belgische bilaterale partnerlanden als fragiel. Daarenboven wordt deze **fragiliteit** in een heel aantal complexe landen intenser. Het escalerende conflict tussen Israël en Hamas vormt hiervan een illustratie. De **humanitaire noden** in Gaza nemen sinds oktober 2023 catastrofale proporties aan. Inmiddels bleef ook in 2023 de oorlog in Oekraïne voortduren – met verstrekken gevolgen voor de Oekraïense bevolking alsook gevolgen ver buiten de grenzen van Oekraïne. De gevolgen van de **klimateopwarming** dringen zich alsmaar op, met name in de meest kwetsbare landen. Zo trof, bij wijze van voorbeeld, de storm Daniel de Noord-Afrikaanse kust in september 2023. Rampen en geopolitieke crises zetten de toegang tot basisdiensten zoals een kwaliteitsvolle **gezondheidszorg** of **onderwijs** verder onder druk en bemoeilijken de realisatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen.

Deze mondiale complexe uitdagingen roepen om **sterke mondiale partnerschappen**. Geen enkele oplossing kan door één actor alleen gedragen worden. Met internationale samenwerking en kwalitatieve partnerschappen kunnen we de mondiale uitdagingen en oorzaken van ongelijkheid aanpakken. Ze zijn noodzakelijk om de stabiliteit in de wereld te bewaken. Duurzame dialoog en blijvende betrokkenheid staan centraal in wederzijdse en lange termijn partnerschappen. Beleidsdialoog met onze partnerlanden is een manier om geëngageerd te blijven (*staying engaged*), ook in moeilijke of fragiele situaties. De uitdagingen en veranderende globale context dwingt ons bovendien tot het maken van strategische keuzes om zowel onze schaarse middelen als de meerwaarde van onze Belgische en internationale partners in te zetten daar waar we het verschil kunnen maken op lange termijn. Door actoren aan te moedigen om in synergie en complementariteit te werken, vergroten we de impact en bijdrage aan de duurzame ontwikkelingsdoelen. Deze benadering draagt bij tot concrete ontwikkelings**resultaten**, zoals geïllustreerd in dit jaarverslag.

Deel I van dit jaarverslag illustreert deze resultaten-aanpak, niet alleen bij de verschillende actoren van de Belgische samenwerking maar ook door enkele beleidsthema's onder de aandacht te brengen. In dit deel komen aldus de (1) geografische, gouvernementele en niet- gouvernementele samenwerking, de (2) thematische en multilaterale samenwerking en de (3) humanitaire hulp en transitie aan bod. **Deel II** van het rapport werpt een blik op de Belgische beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling, een onderwerp dat de Belgische ontwikkelingssamenwerking overstijgt. De wet van 19 maart 2013 voorziet immers inspanningen voor beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling, een proces om te verzekeren dat de doelstellingen en resultaten van het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van onze regering niet tegengewerkt worden door het beleid van dezelfde regering op andere domeinen, en dat deze andere beleidsdomeinen waar mogelijk de ontwikkelingsdoelstellingen steunen. **Deel III** gaat in op integriteit binnen de Belgische internationale samenwerking. **Deel IV**, ten slotte, presenteert de cijfers over de Belgische ODA (Official Development Assistance) uitgaven in 2023.

Heidy ROMBOUTS

Directeur-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp

Deel 1 Resultatenrapportage

De steeds complexere mondiale uitdagingen, zoals klimaatopwarming, gezondheids crisissen, en toenemende ongelijkheid, vereisen kwaliteitsvolle partnerschappen met een divers scala aan partners. Het gaat dan om partnerschappen met gouvernemente (Enabel, BIO), niet-gouvernemente (ngo's, institutionele en wetenschappelijke actoren, organisaties uit het maatschappelijk middenveld, ...) en multilaterale partners (EU, VN, ontwikkelingsbanken) van de Belgische internationale samenwerking en humanitaire hulp. De inter-gerelateerde aard van de globale uitdagingen noopt echter ook tot samenwerking met actoren die zich buiten de klassieke sfeer van ontwikkelingssamenwerking bevinden (zoals de Belgische diplomatie of defensie, actoren binnen de sferen van economie en handel, e.d.).

In ieder partnerschap wordt ingezet op kwaliteit en rekening gehouden met de context. Door de meerwaarde van elke partner en iedere financiering te mobiliseren binnen een specifieke context vergroten we immers de impact op het terrein en zorgen we ervoor dat de diversiteit aan partners een ware kracht wordt. Dit verslag illustreert voor een selectie van thema's hoe juist ingezette partnerschappen leiden tot concrete resultaten.

De samenwerking met onze partners van de internationale samenwerking is gebaseerd op wederzijdse transparantie, dialoog, opvolging en analyse van de resultaten, van de beheerscapaciteiten en de complementaire expertise van de verschillende organisaties. De responsabilisering van de actoren om resultaten te behalen, vertaalt zich in resultatenkaders die de actoren opstellen en uitvoeren op basis van de veranderingstheorie die zij uitwerken met partners in de betrokken ontwikkelingslanden. De Belgische internationale samenwerking zet, ten slotte, ook in op gezamenlijk leren tezamen met partners en dit zowel op het niveau van de partnerlanden als in Brussel. De Mid-Term Review (MTR) van de Belgische ontwikkelingssamenwerking door OESO-DAC vormde in 2023 een uitstekende opportuniteit om samen met de actoren lessen te trekken over hoe systemen, praktijken en beleid verder te versterken (zie kader hieronder).

In dit verslag worden enkele resultaten van partnerschappen uitgelicht. Voor een meer volledig overzicht van de resultaten behaald door de verschillende actoren wordt verwezen naar de jaarverslagen en evaluaties van de verschillende actoren (referenties aan het einde van het document).

Leren tezamen met onze partners tijdens de OESO-DAC Mid-Term Review van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking

In oktober 2023 bracht een delegatie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een bezoek aan België om na te gaan in welke mate de 10 aanbevelingen uit de Peer Review van 2020 reeds uitgevoerd werden. Aan dit bezoek ging een intensief voorbereidingsproces vooraf dat gecoördineerd werd door de Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD) en waarbij Enabel, BIO, en niet-gouvernementele actoren sterk betrokken werden. De MTR vormde voor België dan ook een uitstekende opportuniteit om collectief te leren over hoe België haar beleid, praktijk, en systemen verder kan verbeteren.

Na afloop van de MTR bracht de OESO haar bevindingen samen in een brief gericht aan het ontwikkelingscomité van de OESO¹. De OESO stelt het onder meer op prijs dat sinds de peer review van 2020 België zijn focus op armoede en ongelijkheid versterkt heeft en zijn leiderschap als pleitbezorger van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten voortgezet heeft. De OESO vindt het eveneens bemoedigend dat België vooruitgang geboekt heeft op alle 10 aanbevelingen uit de Peer Review van 2020, zij het in verschillende mate. De volgende drie kernboodschappen vatten deze vooruitgang en de blijvende uitdagingen samen:

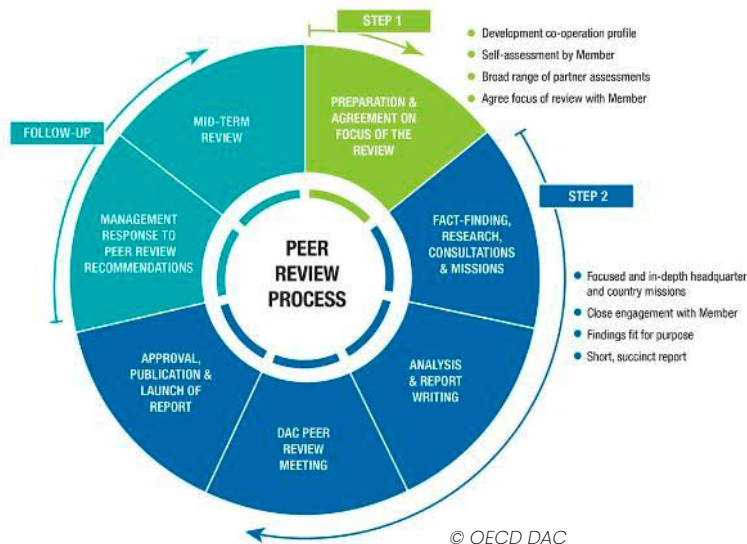
1. **Een sterkere coherentie tussen de stakeholders en een grotere strategische rol voor DGD zullen de Belgische samenwerking verbeteren:** De OESO stelt de Belgische inspanningen op prijs om coherentie tussen instrumenten en actoren te vergroten. DGD wordt aangemoedigd om, in de context van de creatie van de geografische directie (D-GEO), lessen te trekken uit piloottoefening(en) op vlak van nota's op landenniveau. De OESO erkent dat BIO en Enabel twee verschillende mandaten hebben, maar argumenteert dat dit niet in de weg staat dat beide organisaties op zoek gaan naar complementariteit. De OESO erkent dat er nuttig werk verricht is op vlak van de ontwikkeling van two-pagers en bijkomende sectorstrategieën maar lijkt ook gewonnen voor het idee om een diepgaande strategische reflectie te houden over de domeinen waarbinnen de Belgische expertise en meerwaarde het grootst is, hetgeen kan resulteren in een overkoepelend strategisch kader dat de voorspel-

baarheid voor staf en partners vergroot. DGD heeft zich ingespannen om de capaciteiten van haar personeel te versterken, met name op het gebied van monitoring en evaluatie, zodat DGD een sterkere strategische rol kan spelen. Digitalisering van administratieve taken helpt eveneens om tijd vrij te maken zodat de strategische rol nog beter opgenomen kan worden.

2. **Meer budgetflexibiliteit, interne coherentie en meer eigenaarschap kunnen de impact in fragiele contexten vergroten:** De OESO apprecieert dat België actief blijft in fragiele contexten en erkent dat het tweede beheerscontract tussen de Belgische Staat en Enabel het eigenaarschap van de partneroverheid vergroot heeft, met name via meer transparantie. Om *locally led* development daadwerkelijk te stimuleren zal het volgens de OESO belangrijk zijn dat alle partnerlanden (en niet enkel middeninkomenslanden) daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op de besluitvorming. De OESO moedigt België ook aan om na te denken over hoe effectief en snel te reageren in "*politically constrained situations*". Met oog op de nexus humanitair-ontwikkeling-vrede, moedigt de OESO ons, ten slotte, aan om verder na te denken over hoe flexibiliteit tussen instrumenten en budgetlijnen verder aangescherpt kan worden.
3. **Een stappenplan om de officiële ontwikkelingshulp te verhogen, een sterk regeringsoverschrijdend engagement inzake klimaatverandering en voortdurende vooruitgang op het vlak van beleidscoherentie kunnen de internationale stem van België versterken:** De OESO stelt dat België het eens zou moeten worden over een *roadmap* om tegen 2030 0,7% ODA/BNI te bereiken, verwijst naar de federale strategie op vlak van internationale klimaatactie, en ziet vooruitgang maar ook marge voor verbetering op vlak van beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling.

De MTR is geen eindpunt. De conclusies zullen de Belgische internationale samenwerking helpen om systemen, beleid, en praktijk verder te verbeteren en om de volgende volwaardige Peer Review (voorzien in 2027) voor te bereiden.

¹ De brief kan geraadpleegd worden op volgende webpagina: [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/AR\(2024\)3/3/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/AR(2024)3/3/en/pdf)

1.1. Geografische, gouvernementele en niet-gouvernementele samenwerking

DGD zet in op samenwerkingsverbanden met de partners in het globale Zuiden op verschillende niveaus en via diverse partnerschappen². Dat betreft zowel de beleidsdialoog met de overheden van onze partnerlanden, als de strategische dialogen met de Belgische niet-gouvernementele actoren, en ook de consultaties met de multilaterale agentschappen. Waar mogelijk werken we als “Team Belgium”, of breder als “Team Europe”, maar wel steeds met de partners in het globale Zuiden. Het zijn dan ook onze partners in het globale Zuiden die resultaten boeken – DGD faciliteert, begeleidt, geeft mee vorm, en draagt bij aan die resultaten. Het voorbeeld van Rikolto in Indonesië illustreert wat er mogelijk is wanneer je lokale actoren ondersteunt en kansen geeft om hun eigen ideeën uit te voeren. Het is deze visie op duurzaam partnerschap die we ook willen uitdragen in de strategie “Wereldburgerschap”, waarmee we in eerste instantie een Belgisch publiek willen aanspreken. Ook in de gouvernementele samenwerking met de 14 partnerlanden, staat de partner meer en meer centraal, zoals geïllustreerd op het einde van dit hoofdstuk.

Enabling environment for a food-ture proof society

Door **strategische partnerschappen** aan te gaan in hun Good Food landbouwprojecten slaagt Rikolto erin om bij te dragen aan de lokale, nationale en internati-

onale duurzaamheidsagenda.

Rikolto is sinds 2018 gestart met het Food Smart City (FSC)-programma in Indonesië door duurzame voedselsystemen te documenteren, zoals schoolkantines, voedsel delen, stadslandbouw, circulaire economie, en te lobbyen bij de overheid op stads- en nationaal niveau. Ze werken samen met lokale partners, waaronder lokale maatschappelijke organisaties, non-profitorganisaties, consumentenorganisaties, universiteiten, scholen, voedselvoorzieningsdiensten en stadsbesturen. Duurzame productie en gezonde consumptie werden de belangrijkste doelen. Toen Covid-19 het stedelijke voedselsysteem ontwrichtte, reageerden de lokale partners van FSC met initiatieven op het gebied van stadslandbouw en het delen van voedsel. Lokale actoren zoals universiteiten, landbouwagentschappen en maatschappelijke organisaties stelden stadsbewoners bijvoorbeeld in staat om organisch afval om te zetten in organische mest en hun open ruimte, dak of tuin te optimaliseren door groenten, fruit en kruiden te planten. Voedseloverschotten van de lokale voedselproducenten werden doorgesluist naar mensen in nood. Een Food Rescue Web App werd ontwikkeld om voedseloverschotten en donaties van lokaal geproduceerd, vers voedsel te verdelen.

In 2022 werd o.a. 67,74 ha land veranderd naar regeneratieve landbouw in 4 steden in Indonesië. Dit kon o.m. bewerkstelligd worden door synergie tussen Ri-

² Net zoals in de Strategienota Wereldburgerschapeducatie verwijst de term ‘Globale Zuiden’ in deze nota naar de opvatting van Abdeljalil Akkari en Magdalena Fuentes in de UNESCO-publicatie ‘Repenser l’éducation : Alternatives pédagogiques du Sud’ van 2021, waarin wordt gesteld dat ‘het gemeenschappelijke kenmerk onder de zeer diverse landen die deel uitmaken van de het Globale Zuiden waarschijnlijk hun voormalige status als kolonies of protectoraten van bepaalde landen in het ‘Globale Noorden’ is.’ Het Globale Zuiden omvat dus landen in Afrika, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika en het Caribisch gebied, evenals het grootste deel van Azië, op zowel het noordelijke als het zuidelijke halfrond.

kolto, de lokale stadsautoriteiten en lokale stakeholders zoals handelaars en gemeenschapsgroepen. Een voorbeeld hiervan is hoe organische compost afkomstig van het milieu-departement van de stad als input dient voor stedelijke boeren. In Bandung werd bovendien 42,25 ton voedseloverschot gered door food waste management. Stedelijke landbouw wordt onder impuls van het programma steeds meer mainstream, o.m. door sterk leiderschap binnen de stedelijke departementen die streven naar eigen voedselzekerheid. Een soort "Too good to go"-app inzake voedseloverschot zal producenten en mogelijke gegadigde consumenten sneller verbinden. In Surakarta heeft een jongere die vorming had genoten een succesvol bedrijf opgezet inzake voedselverspilling (Black Soldier Fly) met steun van Rikolto. Het Good Food@School programma zorgt er ook voor gezonde, betaalbare voeding op de scholen, met steun van de schooldirecties die zorgen voor een gezonde kantine.

Door meer zichtbaarheid in alle soorten media en outreach bereikt men meer mensen en creëert men vertrouwen in het co-creatieverhaal. Daardoor worden relaties versterkt met de vijf sleutel stakeholders (overheid, academische wereld, lokale ngo's, private sector en bevolking). Medewerking aan multi-sta-

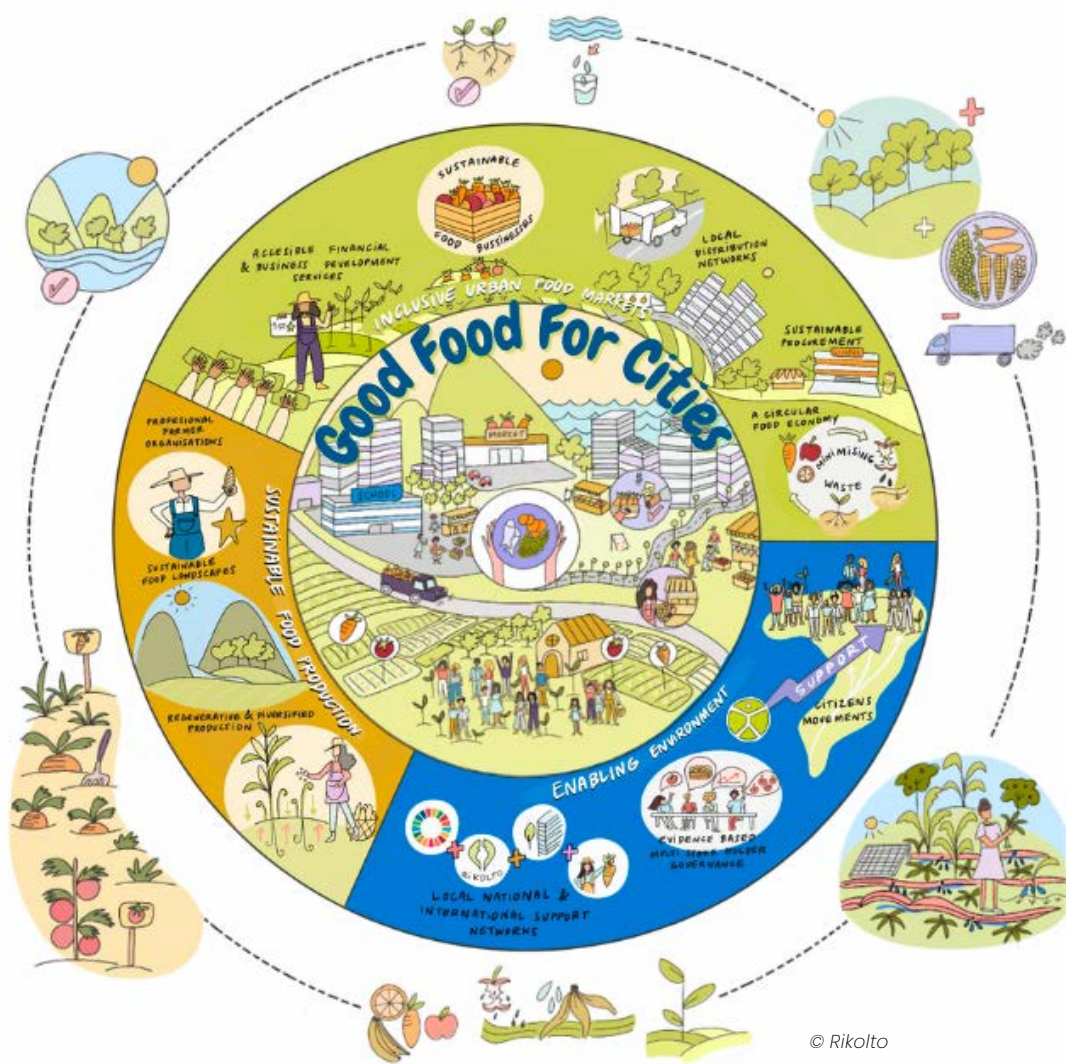
keholders platformen zoals het Sustainable Coffee Platform, het Cocoa Sustainability Partnership, Sustainable Rice Platform, ... resulteert in een adviserende rol aan het beleid inzake landbouw, alsook samenwerkingen met universiteiten. Dit leidde o.a. al tot regeringssubsidies aan landbouwers, gezamenlijke fondsen alsook het aansluiten van hun partners bij internationale initiatieven als Milan Urban Food Policy Pact en de Glasgow Climate declaration.

De betrokkenheid van gemeenschappen bij getuigenissen over de voordelen is essentieel in dit programma en leidt tot een bevordering van het lokaal eigenaarschap van het programma. Vanaf 2022 sluit Rikolto vanuit deze keuze dan ook aan bij het thematisch GSK Sustainable Cities met een Good Food Cities-outcome in verschillende landen (33 steden in 14 landen: België, RDC, Rwanda, Oeganda, Tanzania, Senegal, Burkina Faso, Ecuador, Peru, Nicaragua, Guatemala, Honduras, Indonesië en Vietnam).

Wat er opvalt in dit voorbeeld, is de coöperatieve geest van het project en het sterke lokale eigenaarschap. Alle betrokken stakeholders willen er een succes van maken en eigenen zich het project toe.

© Rikolto, Indonesië

© Enabel, Marokko

Mobiliseren voor internationale rechtvaardigheid

In 2023 werd de strategienota 'Wereldburgerschap-seducatie' (WBE) gepubliceerd na uitgebreid overleg met alle WBE-actoren. Deze nota werd in december goedgekeurd door de minister van Ontwikkelingssamenwerking. WBE wordt er gedefinieerd als een kritische en transformerende vorm van educatie die vraagtekens zet bij de machtsverhoudingen die aanleiding geven tot ongelijkheid en onrecht, zowel op mondiaal als op lokaal niveau. WBE moedigt burgers ook aan om, bij voorkeur via collectieve actie, duurzame, innovatieve en op solidariteit gebaseerde oplossingen te bedenken, over te dragen en eraan deel te nemen.

Om nieuwe doelgroepen te bereiken, stimuleert de DGD samenwerkingsverbanden tussen meerdere actoren die de grenzen van de traditionele spelers op het gebied van internationale samenwerking overschrijden. Door nauwere banden aan te gaan met structuren voor levenslang leren, culturele centra, jeugdorganisaties, feministische verenigingen, sociale bewegingen, met inbegrip van boerenbewegingen, de privésector, milieuverenigingen, diaspora's uit het Globale Zuiden en de civiele samenleving buiten België kunnen we WBE opentrekken, ons laten inspireren door andere praktijken en innovatie ondersteunen.

© Enabel, Marokko

Een gouvernementele samenwerking die haar partners centraal zet

Zoals ook beschreven in het jaarrapport van vorig jaar werden de gouvernementele samenwerkingsprogramma's binnen onze partnerlanden recent vernieuwd. Gezien veel van de nieuwe programma's zich op dit moment in een opstartfase bevinden, zullen de resultaten van deze nieuwe programma's belicht kunnen worden in komende jaarverslagen. Dit jaar-rapport focust vooral op het voorbereidingsproces en legt uit hoe de partner in 2023 terug meer en meer centraal is komen te staan binnen dit proces.

In 2023 ondersteunde de Geografische Directie DGEO de formulering van nieuwe overheidssamenwerkingsprogramma's door Enabel in 7 van haar 14 partnerlanden. Deze programma's waren goed voor een totaalbedrag van 353,5 miljoen euro voor de komende 4 tot 5 jaar. Met de goedkeuring van het tweede beheerscontract tussen de Federale Staat en Enabel staat de partner opnieuw centraal in de program-

mering, in een aanpak die gericht is op inclusie en in een dynamiek van co-creatie met de lokale partners. Deze programmeringscyclus wordt ook ondersteund door de 'Team Belgium'-aanpak, waarbij maximaal wordt gezocht naar complementariteit met andere Belgische spelers (en in het bijzonder actoren van de niet-gouvernementele samenwerking). Het gemeenschappelijke kenmerk van deze 7 samenwerkingsprogramma's is de steun voor de sociale basisdiensten (onderwijs, technische vorming en beroepsopleiding, gezondheid, met name seksuele en reproductieve gezondheid) en de bestendigheid tegen klimaat-schokken. Afhankelijk van de context komen ook andere dimensies aan bod, zoals de steun voor de bredere havensector (Benin), de bevordering van goed bestuur (Rwanda en Burundi) en sociale cohesie (Burkina Faso).

Hieronder worden twee voorbeelden van nieuwe gouvernementele samenwerkingsprogramma's toegelicht. Het gaat om Marokko en Benin, 2 van onze 14 partnerlanden.

Een nieuw gouvernementeel samenwerkingsprogramma voor Marokko ...

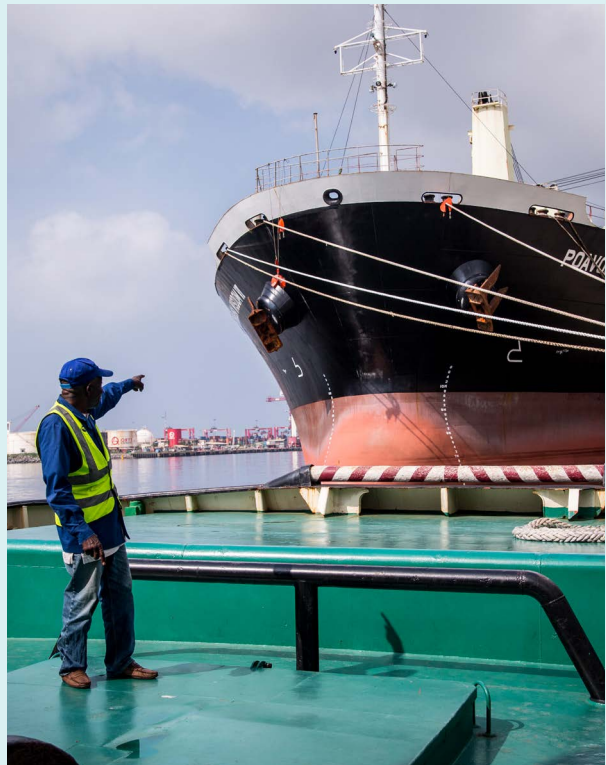
Oorspronkelijk was het nieuwe programma, dat met Marokko was voorbereid en waarvoor een budget van 25 miljoen euro voorzien was, gericht op economische inclusie door het verbeteren van vaardigheden en het bieden van ondersteuning voor werkgelegenheid en ondernemerschap. Door de dodelijke aardbeving op 8 september 2023 zijn uiteraard nieuwe prioriteiten ontstaan. De Marokkaanse autoriteiten hebben een geïntegreerd wederopbouwplan opgesteld, waaraan België heeft besloten bij te dragen. Enabel legde grote flexibiliteit aan de dag om in een gewijzigde context te werken en paste het voorstel voor het samenwerkingsprogramma aan: enerzijds nam het een nieuwe interventie op waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de wederopbouw van de rampgebieden en anderzijds werd een deel van het oorspronkelijke budget voor het rampgebied herbestemd. Het volledige budget is opgetrokken naar 30 miljoen euro om rekening te houden met een aantal van deze extra behoeften.

© BelgiumMFA, Marokko

... en Benin

De Belgische samenwerking is al vele jaren actief in Benin. Het nieuwe samenwerkingsprogramma voor de periode 2023-2028 met een budget van 45 miljoen euro bouwt voort op de resultaten van het vorige programma. Het richt zich op duurzame landbouwontwikkeling, havengerelateerde ontwikkeling en legt de nadruk op milieubeheer en waardig werk, toegang tot gezondheidsdiensten en seksuele en reproductieve rechten, en tot slot het handhaven van een veiligheidsklimaat waarin ontwikkeling kan plaatsvinden. Dit gebeurt door het vertrouwen en de banden tussen de politie en de bevolking te versterken. Zo wordt een brug geslagen tussen de gouvernementele prioriteiten van Benin en het Belgische ontwikkelingsbeleid en de thematische prioriteiten ervan. Op verzoek van de Beninse partner is het zwaartepunt van het samenwerkingsprogramma verschoven naar het centrale noorden, terwijl de in het zuiden bereikte resultaten geconsolideerd blijven. Die verplaatsing moet ons in staat stellen om beter rekening te houden met de kwetsbaarheid van deze gebieden en kan worden omschreven als buffer voor gebieden waar de sociaaleconomische ontwikkeling trager verloopt.

© Enabel, Benin

© Enabel, Benin

© ILO, Jordan

1.2. Thematische en multilaterale samenwerking

De grote uitdagingen van vandaag – sociaaleconomisch (armoede, voedselzekerheid, gezondheid, ongelijkheid...), financieel (schulden crisis), leefmilieu (klimaat, biodiversiteit) – hebben geen grenzen en zijn allen met elkaar verbonden. Miljoenen mensen wereldwijd worden geconfronteerd met de gevolgen hiervan en het uitblijven van een adequaat antwoord. Dit leidt tot frustratie, geopolitieke spanningen en bedreiging voor vrede, veiligheid en stabiliteit.

Mondiale uitdagingen vergen een mondiaal antwoord. De Agenda 2030 en de SDG's blijven hiervoor de overkoepelende roadmap. Dialoog, partnerschap, en samenwerking zijn onmisbare ingrediënten om te komen tot duurzame oplossingen. Een goedwerkend multilateraal systeem is daarom ook in het belang van ons land. Als partner en advocate draagt de Belgische ontwikkelingssamenwerking via haar thematische en multilaterale samenwerking hiertoe bij. Dit hoofdstuk illustreert dit aan de hand van achtereenvolgens onze inzet op kwaliteitsvolle financiering en operationele effectiviteit binnen het multilaterale systeem, onze bijdrage aan de strijd voor voedselzekerheid, kwaliteitsvol onderwijs, waardig werk, klimaatactie, en, ten slotte, duurzaamheid binnen de sector van de grondstoffen.

Kwaliteitsvolle financiering en operationele effectiviteit

2023 was het jaar waarin de SDG Summit ons met de neus op de feiten drukte. Halfweg het traject naar 2030 blijkt dat we niet enkel niet *on track* zijn om de doelstellingen te behalen, maar dat verschillende doelstellingen ook in de verkeerde richting evolueren. 2023 was ook het jaar waarin de nood aan 'scaled-up SDG financing' en 'reform of the international financial architecture' prominent naar het voorplan kwamen. Zowel in VN-verband als in het kader van de internationale financiële instellingen drukten we mee onze stempel op de debatten.

In 2023 lag de focus bij de **Wereldbankgroep** op haar 'Evolution Roadmap', een hervormingstraject om ervoor te zorgen dat de instelling gewapend is om de SDG-agenda te realiseren en globale uitdagingen zoals klimaatverandering of toenemende fragiliteit aan te pakken.

- We kozen ervoor om in te zetten op een verbeterd operationeel model van de Wereldbank met een sterkere focus op resultaten en 'outcomes' eerder dan op outputs en financiële engagements. Cruciaal daarin was ons engagement tijdens de high-level dialoog met het senior management

van de Wereldbank tijdens de Lente- en Jaarvergaderingen en de actieve consultaties met andere aandeelhouders, zowel Europese als Afrikaanse partners. Op technisch niveau kreeg deze dialoog een verlengstuk binnen de Raad van Beheer onder impuls van onze vertegenwoordigers bij de Wereldbank.

- Dit leidde tot een duidelijk engagement van de Bank om haar operationele effectiviteit en efficiëntie te verbeteren en een afzonderlijk traject in het kader van de WBG Evolution Roadmap. Voorts zal de Wereldbank in het kader van haar vernieuwde Corporate Scorecard een Dashboard opnemen om die effectiviteit en efficiëntie op te volgen.

Op niveau van de **VN-partnerorganisaties** bleek nog maar eens hoe onze meerjarige core financiering aan organisaties de broodnodige voorspelbaarheid en flexibiliteit heeft gegeven om snel en efficiënt in te spelen op crisissituaties en het vaak ondergefinancierde normatieve werk rond waarden en rechten te ondersteunen. Daarnaast werd ook voluit ingezet op de ondersteuning van initiatieven die een efficiënte samenwerking en partnerschap tussen organisaties versterken, met name via de steun aan de VN Resident Coordinators & de Global Accelerator for jobs and social protection.

- Op het terrein maken steeds meer VN Resident Coordinators – de hoogste vertegenwoordigers van de VN op landenniveau – het verschil in het gezamenlijke optreden en de perceptie van de VN-agentschappen. Dat is bijvoorbeeld het geval

in Oekraïne. Dankzij onze meerjarige steun aan het overkoepelende Resident Coordinator Trust Fund ondersteunen we mee hun functioneren en dragen we bij aan het versterken van de contacten met de Belgische actoren.

- Samen met Duitsland en Spanje zetten we mee onze schouders onder het SDG High Impact Initiative van de Global Accelerator for Social Protection. Dit initiatief beoogt vooruitgang op vlak van de SDG's, de creatie van waardig werk en het uitbreiden van sociale bescherming. Via een meerjarige bijdrage aan het Joint SDG Fund Thematic Window Social Protection worden in samenwerking met onder meer de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), het VN-Kinderfonds (UNICEF), het VN-ontwikkelingsprogramma (UNDP) en het Wereldvoedselprogramma (WFP) de komende jaren concrete acties ondersteund in minstens 10 zogenaamde *pathfinder countries*. Deze acties moeten bijdragen aan de ontwikkeling, implementatie, en evaluatie van geïntegreerd nationaal beleid op vlak van tewerkstelling en sociale bescherming, tot een rechtvaardige transitie alsook tot het mobiliseren van bijkomende (nationale en internationale) middelen om waardig werk en sociale bescherming te bevorderen. Mede dankzij het engagement van onze posten werd verzekerd dat ook partnerlanden Rwanda en Senegal deel uitmaken van deze eerste groep *pathfinders*.

Strijd voor voedselzekerheid (zero-hunger): multilaterale samenwerking en doelgerichte actie op het terrein

© CGIAR, Malawi

In 2023 werd de wereld geconfronteerd met een grootschalige voedselcrisis. Meer dan 3 miljard mensen hadden geen toegang tot gezonde voeding. De tweede Duurzame Ontwikkelingsdoelstelling om een einde te maken aan honger en voor iedereen toegang te garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel (SDG 2 - zero-hunger) staat in schril contrast met de voorspelling dat tegen 2030 nog steeds 600 miljoen mensen honger zullen lijden.

Geconfronteerd met deze vaststelling heeft België zijn steun aan de multilaterale partners in Rome, waaronder de Food and Agriculture Organization (FAO) en het WFP, herbevestigd. België deed dit door in september 2023 zijn permanente vertegenwoordiging te versterken met de benoeming van een ambassadeur/permanent vertegenwoordiger en de aanstelling van een nieuwe adjunct-permanent vertegenwoordiger. Die benoemingen zullen de Belgische deelname binnen de besluitvormingsorganen en invloed op de beslissingen van deze partners helpen versterken.

Daarnaast werkt België samen met de Consultative Group for International Agricultural Research (CGIAR), die sinds 1972 een essentiële partner is in de strijd tegen honger, ondervoeding en klimaatverandering. Als netwerk van 15 internationale onderzoekscentra zet CGIAR zich in voor een duurzame transformatie van voedsel-, land- en watersystemen in tijden van klimaatcrisis. Het onderzoek van deze partner heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van resistente gewasvariëteiten, de promotie van duurzame landbouwpraktijken en dus aan mondiale voedselzekerheid.

Parallel met het door DGD gefinancierde CGIAR-initiatief in West- en Centraal-Afrika, waardoor 80.000 kleine boeren toegang krijgen tot voedingsrijke gewassen en 16.000 landbouwers klimaatslimme praktijken zullen toepassen, kon het landbouwinvesteringsfonds KAMPANI – dankzij een DGD-subsidie van 900.000 euro – zijn activiteiten in de kleinschalige landbouw aanzienlijk uitbreiden in 2023. Het fonds groeide van 4 miljoen naar 14 miljoen euro en bereikt zo'n 100.000 kleinschalige boeren in Afrika, Latijns-Amerika en Azië.

© Kampani, Burundi

Onderwijs: vertrouwen op de toegevoegde waarde van elke partner om het onderwijs in Burundi te ondersteunen

In 2023 blijft de onderwijssituatie kritiek: de gevolgen van de COVID-pandemie zijn nog steeds voelbaar, de financiering is ontoereikend en het veiligheidsklimaat in en rond de scholen is verslechterd. Kwaliteitsonderwijs voor iedereen is een moeilijk te bereiken doelstelling in veel partnerlanden van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

Onze steun aan Burundi geeft ons een idee van zowel de successen als de uitdagingen. Burundi is een kwetsbaar land met een grote jonge bevolking (47% van de bevolking bestaat uit kinderen) en onderwijs is van cruciaal belang voor de goede werking van het land.

Onder de multilaterale partnerorganisaties die België steunt, is het GPE (Global Partnership for Education) aanwezig via het project 'Twige Neza'. Het doel is om kinderen op school te houden, zittenblijven te beperken - het percentage zittenblijvers is erg hoog - en de kwaliteit en efficiëntie van het onderwijssysteem te verbeteren. Dit gebeurt via de bouw van nieuwe infrastructuur, de opleiding van leerkrachten en een schoolrefterprogramma dat samen met het WFP (World Food Program) wordt uitgevoerd.

Schoolgaan gaat steeds vaker gepaard met 'ondersteunende diensten' om de mogelijkheden van de leerlingen als geheel te vergroten. België is zich terdege bewust van de voedingsproblematiek en het verband met onderwijs. Het heeft zich dus in 2023 aangesloten bij de 'School meal coalition' om de spanningen op dit gebied te ondersteunen.

Wat de bilaterale samenwerking betreft, heeft het programma dat Enabel de afgelopen vier jaar heeft uitgevoerd, bijgedragen tot de capaciteitsopbouw van leerkrachten in het secundair onderwijs. Het heeft ook de werking van verschillende beroepsopleidings-

centra ondersteund. Het Muramvya-centrum biedt een breed scala aan opleidingen in zowel traditionele als digitale beroepen. Digitale ondersteuning is ook aanwezig in de meer traditionele opleidingen, waarbij opleidingssoftware beschikbaar wordt gesteld aan leerlingen om hun kennis te verbeteren. Ten slotte, zet een bouwopleiding in op duurzaamheid via het aanleren van technieken die minder schadelijk zijn voor het milieu. Dit is relevant in een land dat sterk te kampen heeft met klimaatrisico's.

© GPE/Indomag, project Twige Neza, Burundi

Laten we tot slot niet vergeten om de schijnwerpers te richten op alle activiteiten van Belgische ngo's die actief zijn in het land. SOS Kinderdorpen organiseert bijvoorbeeld hoogwaardige zorg voor de meest kansarme gezinnen en kinderen in extreem kwetsbare situaties. In Bujumbura bieden de scholen van deze vereniging een vredige omgeving voor kinderen van de kleuterschool tot de middelbare school. Ook het werk van Kiyo met lokale jeugdverenigingen is een succes. Het versterken van jeugdwerking en activiteiten voor jongeren zijn een noodzakelijke aanvulling op hun schoolprestaties en persoonlijke groei.

In Burundi, zoals elders, waar een onstabiele wereld en een groeiende jonge bevolking grote uitdagingen vormen, blijft onderwijs meer dan ooit de beste investering in de toekomst.

© GPE/Indomag, project Twige Neza, Burundi

Waardig werk in de waardeketens

Artikel 5 van hoofdstuk 2 van de wet van 19 maart 2013 verwijst reeds naar het belang van waardig werk in de internationale samenwerking van België: "Met het oog op het realiseren van haar algemene doelstellingen bevordert de Belgische Ontwikkelingssamenwerking ook de inclusieve, eerlijke en duurzame economische groei, waarbij voorrang wordt gegeven aan het lokale ondernemerschap, de sociale economie en de Waardig Werk Agenda van de IAO." In deze context heeft de Dienst Bijzondere Evaluatie in 2023 de integratie van waardig werk in de Belgische Ontwikkelingssamenwerking geëvalueerd, met de focus op de ontwikkeling van duurzame (landbouw)waardeketens³.

Uit deze evaluatie is gebleken dat er een zekere vooruitgang is geboekt, maar dat er nog veel moet gebeuren om onze ambities waar te maken:

- De bevordering van waardig werk werd niet of nauwelijks als expliciet doel of ambitie genoemd in de onderzochte projecten. Niettemin hebben verschillende van de ondersteunde projecten bijgedragen aan de agenda voor waardig werk door banen te creëren of de inkomens te verbeteren.
- De inkomens van kleine producenten en landarbeiders bleven relatief laag, soms zelfs onder de armoedegrens.

- Werknemers in de informele sector en landbouwers hadden onvoldoende toegang tot sociale bescherming.
- De arbeidsomstandigheden verschillen per type landbouwer en per bedrijf. Certificeringssystemen hebben geholpen om het bewustzijn van bepaalde aspecten van gezondheid en veiligheid op de werkplek te vergroten.
- De kennis van de werknemers over hun arbeidsrechten in het algemeen en over hun recht om lid te worden van een vakbond is over het algemeen laag.

De strategienota 'Waardig Werk' werd opgemaakt in 2023 en gepubliceerd in januari 2024. Deze nota onderstreept nogmaals het vitale belang van waardig werk in alles wat de DGD onderneemt met de partners van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. Het maakt deel uit van het antwoord van DGD op de aanbevelingen van de evaluatie. De nota biedt de lezer een overzicht van de verschillende financiële verbintenissen die de DGD is aangegaan voor waardig werk voor iedereen⁴.

³ Het rapport is raadpleegbaar op de website van de Dienst Bijzondere Evaluatie: Evaluatie van de integratie van waardig werk in de ontwikkeling van waardeketens | FOD Buitenlandse Zaken - Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (belgium.be)

⁴ De tabel op pagina 10 van de strategienota 'Waardig Werk' geeft de huidige financiering weer voor waardig werk en sociale bescherming per kanaal en per actor. Deze cijfers zijn niet volledig en kunnen niet eenvoudigweg per jaar worden uitgesplitst, maar een voorzichtige schatting veronderstelt dat het bedrag voor 2023 meer dan 50 miljoen euro bedraagt. https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/2024-01/Note%20strat%C3%A9gique%20Travail%20D%C3%A9cent_FR_2024.pdf

Partnerschappen dragen bij tot impactvolle klimaatactie voor de meest kwetsbare gemeenschappen

Internationale klimaatactie maakt integraal deel uit van onze internationale samenwerking. 'Klimaat' moet breed begrepen worden in samenhang met de bescherming van ecosystemen en de strijd tegen verwoestijning en vervuiling. Deze existentiële uitdagingen zijn sterk verweven en bepalend voor de levenskwaliteit (gezondheid, voedselzekerheid), méér nog voor het levensonderhoud of zelfs, letterlijk, het overleven van hele bevolkingsgroepen.

Onze internationale samenwerking richt zich in de eerste plaats op de meest kwetsbare gemeenschappen, vooral in Afrika. Deze krijgt vorm via klimaatadaptatieprojecten in onze partnerlanden of door aanzienlijke bijdragen aan specifieke klimaatfondsen. Ook hier vormen partnerschappen de sleutel tot impactvolle actie. Voor de bilaterale projecten gaan onze diplomatieke posten en Enabel in dialoog met de lokale overheden en bevolking en identificeren geschikte synergieën met VN- of EU-actoren op het terrein. Het donorschap van klimaatfondsen bezorgt ons land medezeggenschap in de ontplooiing van grootschalige klimaat- en milieuactie.

Het afgelopen jaar werd een reeks nieuwe projecten gelanceerd in Guinee, Mali, Senegal en Tanzania voor een totaalbedrag van 16 miljoen euro. Deze projecten dragen bij aan klimaatadaptatie, duurzame landbouw en leefbare steden. Ook werden de bijdragen aan gespecialiseerde klimaatfondsen fors opgetrokken. Het kader hieronder toont een aantal resultaten waar onze klimaatfinanciering aan bijdragen heeft of aan zal bijdragen.

© Enabel, Mozambique

Klimaatsoevereïteit met de meest kwetsbaren

Het Least Developed Countries Fund (LDCF) is een uitgelezen financieel instrument voor klimaatsoevereïteit met die landen en bevolkingen die het meest getroffen worden door klimaatveranderingen. Het fonds ondersteunt de lokale bevolking in sommige van de armste gebieden ter wereld om klimaatweerbaar te worden. Dat gaat over het beschermen van bossen en het ontwikkelen van duurzame landbouw-, ontginnings- en visserij-technieken, of het opzetten van meteorologische modellen die landbouwers en vissers toelaten te anticiperen op wateroverlast of stormen.

Sinds zijn oprichting in 2001 heeft dit fonds al honderden klimaatprojecten mogelijk gemaakt en al meer dan 60 miljoen mensen bereikt. Zo'n 10 miljoen hectare grond is resistenter gemaakt tegen de klimaatcrisis. In maart verhoogde ons land zijn reeds substantiële steun aan het fonds met een extra 27,5 miljoen euro. Daarmee is België de tweede grootste donor van het LDCF.

Levensreddende waarschuwingssystemen tegen natuurrampen

België zet in op de systematische uitrol van levensreddende waarschuwingssystemen die mensen in staat stellen zich tijdig voor te bereiden op cy-

clonen, overstromingen of droogte. De Belgische bijdrage van 6,68 miljoen euro aan de Systematic Observations Financing Facility (SOFF) zal voor de komende twee jaren helpen de nog bestaande gaten in het wereldwijde weerobservatienetwerk te dichten, dit ten behoeve van de meest kwetsbare bevolkingen. Het is ons antwoord op de 'Early Warnings for All' oproep van VN Secretaris-Generaal António Guterres, die tegen 2027 iedereen degelijk wil beschermd zien tegen steeds extremere weerfenomenen.

Omdat de klimaatcrisis geen grenzen kent

Het Green Climate Fund (GCF) is 's werelds grootste multilaterale klimaatfonds en ondersteunt de koolstofarme transitie en klimaatweerbaarheid van ontwikkelingslanden.

In oktober zegde België 150 miljoen euro toe, waarmee het zijn bijdrage verhoogt met 50%. Het toont een blijvend engagement tot impactvolle klimaatsoevereïteit. Het GCF zette reeds 243 projecten op stapel, voor een totale waarde van 51,9 miljard USD. Naar schatting verhoogden deze projecten de veerkracht van 1 miljard mensen en werd een uitstoot van 3 miljard ton CO₂-equivalent vermeden. Het GCF streeft naar een evenwicht tussen klimaatadaptatie en klimaatmitigatie en beschouwt de minst ontwikkelde landen, kleine eilandstaten en Afrikaanse landen als prioritaire investeringslanden.

© GEF, Antigua en Barbuda

De nieuwe klimaatactiestrategie die in de loop van het voorbije jaar na consultatie van een brede waaier van gouvernementele en niet-gouvernementele actoren het licht zag, wil deze beproefde aanpak nog verdiepen. De internationale klimaatactie van België zal koolstofarme, groene, veerkrachtige en rechtvaardige sociaal-ecologisch-economische ontwikkeling bevorderen en ondersteunen, met inbegrip van geïntegreerd beheer, gelijke toegang van mensen tot en herstel, bescherming en behoud van natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit, landschappen en ecosystemen. België zal bijdragen tot het stimuleren van de groene transitie in zijn partnerlanden. Onze internationale actie zal in de eerste plaats bijdragen tot aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering, waarbij wordt ingespeeld op de behoeften van de partnerlanden en hun bevolking. Leidende principes zijn hierbij klimaatactie die verschillende departementen binnen overheden doet samenwerken, een op mensenrechten gebaseerde benadering, het belang van een rechtvaardige transitie en van lokaal eigenaarschap.

© GEF, Nepal

Naar een beter beheer van de sector grondstoffen in het licht van de stijgende vraag naar strategische mineralen

In 2023 steeg de aandacht voor natuurlijke grondstoffen, meer bepaald omwille van wetgevende initiatieven over strategische mineralen van belang voor de energietransitie, alsook door meer aandacht voor normen in financiële verslaggeving op vlak van sociale en milieuaspecten alsmede governance (ESG). Voor vele grondstofproducerende landen is de sector een belangrijke bron van tewerkstelling, export en overheidsinkomsten. Meer recent komen grondstofrijke ontwikkelingslanden op voor een groter aandeel in downstreamactiviteiten, die een hogere meerwaarde bieden en bijdragen tot duurzame ontwikkeling, maar aanzienlijke investeringen vereisen, waarvoor een goed investeringsklimaat vereist is.

De Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) speelt in op de veranderde globale context en paste de EITI-normen in 2023 aan, met enerzijds een versterking van de bepalingen inzake transparantie over effectief eigendom, fiscale inkomsten, anti-corruptie, sociale, milieu- en genderaspecten en anderzijds nieuwe aspecten zoals formalisering van de sector van artisanale en kleine mijnbouw en anti-corruptie in de energietransitie. Lidmaatschap en implementatie van de EITI-normen vormen een criterium, niet alleen bij sommige ESG Rating bureaus, maar ook in het kader van de EU Critical Raw Materials Act bij het afsluiten van partnerschappen met grondstofrijke landen in Afrika en Centraal Azië ter versterking van goed bestuur en verbetering van het ondernemingsklimaat. Het belang van multistakeholder-benaderingen zoals EITI met aandacht voor ESG-aspecten zal enkel toenemen.

België heeft in 2023 opnieuw bijgedragen aan EITI en ook de *World Bank Group Extractives' Global Programmatic Support* (WBG/EGPS) en hun projecten, die o.a. steun verlenen voor EITI-implementatie en ESG-aspecten in de extractieve industrie. Als lid van de Board van EITI en van de *Partnership Council* van WBG/EGPS en coördinator van de donorgemeenschap, speelt België een constructieve rol in het verbeteren van de voorwaarden voor exploitatie van natuurlijke grondstoffen. Naast de inspanningen voor beter beheer van de sector, staan volgende aspecten centraal: de bijdrage tot ontwikkeling op nationaal en lokaal niveau ten behoeve van de bevolking, *Domestic Resource Mobilization*, anti-corruptie, aspecten van sociale bescherming en milieu, gezondheid en gender.

© EITI, DRC

© EITI, Myanmar

1.3. Humanitaire hulp en transitie

Het jaar 2023 werd gekenmerkt door een toename van het aantal en de intensiteit van humanitaire crisissen. Het belang van duurzame partnerschappen en flexibele financiering voor humanitaire hulp werd dan ook meermaals bevestigd. België heeft zich op continue wijze geëngageerd en solidariteit getoond met mensen in humanitaire situaties. Van een recordbudget van bijna 218 miljoen EUR, werd meer dan 60% op flexibele basis toegewezen. Op die manier heeft België ervoor gezorgd dat haar partners een snel, efficiënt en lokaal antwoord konden bieden aan verschillende humanitaire crisissen.

Wendbare respons dankzij flexible funding van het Disaster Response Emergency Fund

Als principiële flexibele donor, gaat België voor kwaliteitsvolle financiering en geeft het zijn internationale partners de kans om zelf in te schatten bij welke crisis, en in welke mate, ze het nodig achten tussen te komen. Flexibele fondsen stellen organisaties in staat om snel en doeltreffend te reageren op humanitaire noden. Daarnaast, steunt België op deze manier ook crisissen in regio's die niet binnen de prioriteiten van de humanitaire strategie vallen. In 2023, was 63% van onze humanitaire financiering (138 miljoen EUR) geheel of gedeeltelijk flexibel.

Bij die flexibele bijdragen hoort ook de steun voor het Disaster Response Emergency Fund (DREF) van de Internationale Federatie van Rode Kruis- en Rode Halve Maanverenigingen (IFRC). Het DREF is het flexibele humanitaire fonds van de IFRC, waardoor nationale verenigingen snel en eenvoudig toegang krijgen tot financiering om te reageren op rampen waarvan

© IFRC, Micronesië

de noden de beschikbare middelen overstijgen. België ondersteunt alle componenten van het DREF, met name leningen, subsidies en forecast-based action, en draagt bij tot zowel het anticiperen als het beantwoorden van rampen via het DREF. In 2023, droeg België 4,5 miljoen EUR bij aan het DREF. Dankzij de verhoging van de Belgische bijdrage aan het DREF, is België

© IFRC, Marokko

in 2023 toegetreden tot de DREF Council. Deze Raad bestaat uit het IFRC, meerdere donoren⁵ en hun nationale Rode Kruis/Halve Maan-vereniging.

Het DREF is ook een goede manier om de lokalisatie van humanitaire hulp te ondersteunen, i.e. een van de Belgische engagementen binnen het kader van de Grand Bargain. Het fonds zorgt er namelijk voor dat nationale verenigingen zelf een respons kunnen ontwikkelen en hulp kunnen bieden aan getroffen gemeenschappen. In 2023, werd het DREF ingezet voor 160 operaties en bereikte zo 14,6 miljoen personen. Daarbij speelden 90 nationale verenigingen een belangrijke rol in het bieden van een respons op overstromingen, voedselonzeekerheid, droogte, epidemieën en migratiestromen.

Flexibel optreden van humanitaire ngo's dankzij een crisis modifier

Humanitaire rampen worden steeds frequenter en complexer, waardoor het belang van snelle en flexibele financiering niet onderschat mag worden. Daarom heeft België, in 2023, beslist dat er in elk ondersteund ngo-programma een crisis modifier verwerkt wordt om tegemoet te komen aan ontwikkelende humanitaire crisissen. Dit mechanisme moet partnerorganisaties in staat stellen om snel en flexibel op te treden indien er zich een plotse verslechtering van de humanitaire situatie in hun interventiegebied voordoet. In het geval van België, gaat het om 8 ngo's waarvan tweejarige programma's worden ondersteund voor een totaalbedrag van 53 miljoen EUR.

De gefinancierde programma's volgen vooraf vastgestelde doelstellingen en activiteiten, maar het is niet ongebruikelijk dat zich een nieuwe crisis voordoet en dat de humanitaire actor die het programma uitvoert zich in de beste positie verkeert om te beantwoorden aan de nieuwe behoeften. Door de systematische invoering van crisis modifiers, wil Bel-

⁵ Oostenrijk, België, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Noorwegen, Sweden, Saudi-Arabië, Zwitserland, Nederland, het Verenigd Koninkrijk, USAID en DG ECHO

gië ervoor zorgen dat de organisaties in staat zijn om snel en efficiënt te reageren op nieuwe of verergerde crisissen in gebieden waar ze actief zijn of waar ze de capaciteit hebben om snel in te grijpen. Het doel van de crisis modifier is om vroegtijdige en essentiële hulp te bieden, wanneer er nog geen ander responsmechanisme beschikbaar is (zoals flexibele humanitaire fondsen DREF, CERF, IRA en SFERA) en zo de reactiesnelheid van de Belgische humanitaire ngo's te verhogen.

In 2023, is het mechanisme door verschillende organisaties gebruikt om tegemoet te komen aan nieuwe humanitaire crisissen. Zo, werd de crisis modifier gebruikt door Dokters van de Wereld om tegemoet te komen aan de overstromingen in Kalehe, DRC. Ook het Rode Kruis Vlaanderen gebruikte de crisis modifier om een antwoord te bieden aan de overstromingen

© IFRC, Tanzania

in Bujumbura, Burundi. Dankzij de crisis modifier, kon het Rode Kruis van Burundi ontheemde huishoudens voorzien van noodtoegang tot water, sanitaire voorzieningen en hygiëne.

Global Refugee Forum, voor een betere ondersteuning van vluchtelingen en hun gastgemeenschappen

Van 13 tot 15 december 2023 nam Minister Gennez deel aan het Global Refugee Forum (GRF) in Genève. Om de vier jaar wordt het forum georganiseerd om de uitvoering van het Global Compact on Refugees op te volgen. In dat Global Compact werd afgesproken dat ontwikkelingslanden beter ondersteund moeten worden, omdat zij het overgrote deel van vluchtelingen opvangen. Daarom wil men zorgen voor een betere burden- en responsibility sharing door de druk op gastlanden te verlagen, de zelfredzaamheid van vluchtelingen te verhogen, oplossingen te zoeken in derde landen, en de levensomstandigheden in herkomstlanden te verbeteren zodat een veilige terugkeer mogelijk is. Tijdens het forum, heeft DGD twee pledges geformuleerd, i.e. engagementen om vluchtelingen

en hun gastgemeenschappen beter te ondersteunen tijdens de komende jaren. De twee pledges waren gericht op een betere integratie van vluchtelingen en intern ontheemden (IDP's) in de Belgische ontwikkelings-samenwerking en op de flexibele financiering van de VN-vluchtelingenorganisatie (UNHCR).

Het aantal vluchtelingen en intern ontheemden blijft wereldwijd stijgen. Eind 2023 zijn 114 miljoen mensen op de vlucht, en gemiddeld gezien is een vluchteling 20 jaar op de vlucht en een IDP 10 jaar. Zulke situaties van forced displacement worden steeds langduriger en hebben zowel een humanitair antwoord, als meer structurele oplossingen nodig. Daarom heeft België zich geëngageerd om niet alleen in de humanitaire hulp, maar ook in ontwikkelingssamenwerking meer systematisch aandacht te hebben voor vluchtelingen en IDP's. Concreet betekent dit dat België haar partnerlanden zal ondersteunen om vluchtelingen en IDP's op te nemen in hun nationale gezondheidszorg, onderwijs en arbeidsmarkt. België heeft al enkele concrete stappen gezet door IDP's en vluchtelingen te integreren in samenwerkingsprogramma's met Burkina Faso, Oeganda, Niger, Rwanda en Burundi. Ook wordt er een regionaal programma opgestart rond de veerkracht van IDP's en hun gastgemeenschappen in de Sahel.

De tweede pledge richt zich op de flexibele financiering van UNHCR. De voorbije jaren droeg DGD jaarlijks 10 miljoen EUR bij aan de algemene middelen van UNHCR. Op het Global Refugee Forum heeft België zich ertoe geëngageerd om ook de komende jaren sterk in te zetten op flexibele niet-geoordeelde financiering van UNHCR, in overeenstemming met de afspraken in het kader van de Grand Bargain.

© @carogennex, Global Refugee Forum

Conclusie

Gezien de vele onvoorspelbare crisissen die mensen moeten doorstaan blijven de flexibiliteit en kwaliteit van humanitaire financiering en de lokalisatie van de humanitaire aanpak relevanter dan ooit. DGD blijft zich inzetten voor een efficiënte aanpak door flexibele financiering te voorzien en lokale actoren te ondersteunen. Als flexibele donor is het dan ook belangrijk om te investeren in de opvolging van onze financiering en om actief te zijn in de beheersorganen van de flexibele fondsen die we financieren. Zo blijven we het DREF-fonds ondersteunen, via financiële bijdragen en het delen van onze expertise in de DREF Council. Ook het gebruik van crisis modifiers proberen we te veralgemenen om tegemoet te komen aan de realiteit waarin Belgische humanitaire ngo's te werk gaan. Tot slot, blijven we geëngageerd om in het globale Zuiden, waar het overgrote deel van vluchtelingen en intern ontheemden wordt opgevangen, zowel structurele oplossingen als humanitaire hulp te bieden aan deze vluchtelingen en intern ontheemden en hun gastgemeenschappen.

Humanitaire middelen zijn niet langer toereikend om een antwoord te bieden aan alle mensen in nood. Met de aanstelling van een coördinator fragiliteit en nexus zet België extra in op operationalisering van de nexus humanitair-ontwikkeling-vrede om zo structurele oorzaken van conflicten en fragiliteit aan te pakken en humanitaire noden te verminderen en perspectieven te bieden op een vreedevolle en welvarende toekomst.

Deel 2 Aanbevelingen i.v.m. Beleidscoherentie voor ontwikkeling

Deel I illustreerde hoe partnerschappen bijdragen aan resultaten binnen de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Deze resultaten kunnen, echter, bedreigd worden door het Belgische of internationale beleid in andere domeinen dan ontwikkelingssamenwerking – denk aan negatieve effecten op ontwikkelingssamenwerking van het Belgische of Europese beleid op vlak van landbouw, handel, intellectuele eigendom, of klimaat. Om deze reden vermeldt de Wet op Ontwikkelingssamenwerking (19 maart 2013) het belang van **beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling** als een “proces om te ver-

zekeren dat de doelstellingen en resultaten van het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van een regering niet tegengewerkt worden door het beleid van deze regering op andere domeinen die een impact hebben op de ontwikkelingslanden, en dat deze andere beleidsdomeinen waar mogelijk de ontwikkelingsdoelstellingen steunen”. Om beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling te bewaken zijn dialoog en partnerschappen met andere federale departementen en overheden (gewesten, gemeenschappen, EU) van groot belang.

2.1. Aanbevelingen en reeds uitgevoerde maatregelen ten aanzien van het institutionele kader

In afwachting van de creatie van een meer structureel overlegorgaan over beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling (zie onze aanbeveling hieromtrent in vorige jaarverslagen), pleit DGD voor geregeld overleg over concrete dossiers gelinkt aan beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling binnen het bestaande institutionele kader of middels frequente, informele(re) contacten met andere departementen. Het bestaande institutionele kader werd geschetst in het jaarrapport van 2022 en wordt in het kader hier-

onder licht gewijzigd overgenomen. Voor DGD is het erg belangrijk dat andere departementen en overheden rekening houden met de effecten van hun beleid op ontwikkelingslanden (met inbegrip van de meest fragiele partnerlanden). Deze bekommernis situeert zich echter buiten de directe controlesfeer van DGD. Samenwerking en dialoog met en sensibilisering van andere departementen en beleidsniveaus blijven daarom cruciaal.

2.2. Aanbevelingen ten aanzien van concrete dossiers

De Adviesraad Beleidscoherentie ten gunste van Ontwikkeling (ABCO) werd in 2014 opgericht en verleent advies aan de Belgische federale overheid over beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling. In 2023 publiceerde de adviesraad vijf adviezen: over de Belgische investeringsmaatschappij BIO en de noodzaak voor zorgplicht voor mensenrechten, arbeidsrechten, en milieunormen; de tweede Voluntary National Review van België die plaatsvond in juni 2023; over de strategieën van de Europese Green Deal gelinkt aan duurzame voedselsystemen en het gebrek aan beleidscoherentie voor ontwikkeling; over een coherent ontwikkelingsbeleid ten gunste van een rechtvaardige transitie op een monidale schaal; en het tweede Nationale Actieplan Bedrijfsleven en Mensenrechten.

Dit rapport belicht slechts kort twee van deze adviezen. De adviezen kunnen in hun integraliteit geraadpleegd worden op de website van de adviesraad: <https://www.ccpd-abco.be>.

Strategieën voor duurzame voedselsystemen van de Europese Green Deal

ABCO publiceerde in 2023 een advies waarin “bepaalde aspecten van de **coherentie van het ontwikkelingsbeleid** in verband met de **Europese Green Deal**” in kaart worden gebracht. Het advies keek naar strategieën gelinkt aan duurzame voedselsystemen, met name de Europese Farm2Fork-strategie die inzet op “een eerlijk, gezond en milieuvriendelijk voedselsysteem”.

- De **Adviesraad Beleidscoherentie ten gunste van Ontwikkeling (ABCO)**: deze in 2014 opgerichte adviesraad verleent advies aan de Belgische federale overheid over beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling. Twee recente adviezen worden hieronder weergegeven.
- De **Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)**: deze in 1997 opgerichte adviesraad formuleert adviezen aan de Belgische federale overheid over het beleid inzake duurzame ontwikkeling. Deze adviezen focussen vaak op intra-Belgisch beleid, maar bevatten soms ook elementen van beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling.
- Het **Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling**: dit in 2021 goedgekeurd plan bevat een hoofdstuk over beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling en beschouwt duurzame ontwikkeling niet louter als een intra-Belgische materie. Het plan beschouwt beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling als een belangrijk onderdeel van beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling.
- De **Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling**: dit is een interdepartementaal orgaan dat vertegenwoordigers van federale en deelstatelijke overheidsdiensten vertegenwoordigt die betrokken zijn bij het federale beleid op vlak van duurzame ontwikkeling.
- Het internationale kader waaronder de **OESO-aanbeveling over beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling**: Deze aanbeveling werd in 2019 aangenomen door de OESO-raad op voorstel van het ontwikkelingscomité en het public governance committee van de OESO. De aanbeveling roept lidstaten onder meer op om oog te hebben voor de grensoverschrijdende impact van beleid, met bijzonder aandacht voor de economische, sociale, gender- en milieu-gerelateerde effecten op ontwikkelingslanden. Vorig jaar heeft België via een enquête de OESO geïnformeerd over de mate waarin het deze aanbeveling reeds geïmplementeerd heeft.
- Het EU-kader waaronder de resolutie van het **Europees Parlement** over Beleidscoherentie ten Gunste van Ontwikkeling: In maart 2023 heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen over PCD. Deze resolutie roept o.a. op tot een PCD-actieplan met een duidelijke methodologie en concrete indicatoren. De resolutie formuleert ook een reeks andere aanbevelingen aan EU-instellingen en lidstaten.⁶
- **Regelgevingsimpactanalyse (RIA)**: het instrument voor een ex-ante beoordeling van onder meer beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling (zie jaarrapport vorig jaar).

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0071_EN.html

De **transitie van voedselsystemen** binnen de EU is een sleutelement van de Europese Green Deal, die vooral een interne Europese strategie vormt. Het advies geeft echter aan dat de doelstellingen van de Green Deal deel uitmaken van globale vraagstukken en dat deze niet enkel in een Europees vacuum mogen worden gezien. Beslissingen in het kader van de Green Deal hebben gevolgen in Europa **maar kunnen ook een positieve of negatieve impact hebben op derde landen**. Het behalen van de doelen van de Green Deal is ook afhankelijk van de inspanningen en activiteiten die EU-spelers buiten de EU-grenzen ondernemen.

Vanuit deze vaststellingen benadrukt ABCO de noodzaak om een ambitieus kader te ontwikkelen dat de coherentie van het transitiebeleid voor voedselsystemen waarborgt, door onderstaande acties te ondernemen om de Green Deal in te passen in een bredere geopolitieke visie voor een voedszaam landbouwbeleid:

1. **Versterking van de interne coherentie** binnen de Europese Unie om de transitiedoelstellingen voor duurzame voedselsystemen te verwezenlijken.
2. De transitie van voedselsystemen bevorderen overeenkomstig met de SDG's, **rekening houdend met de specifieke context en uitdagingen van ontwikkelingslanden**.
3. Plaats de Europese Green Deal en de transformatie van voedselsystemen in een **multilateraal, coherent en verantwoordelijk kader**.

Het advies rechtvaardigt de noodzaak van deze acties om de interne en externe samenhang te bevorderen van overheidsbeleid dat een impact heeft op de doelstellingen van de Green Deal. Het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU wordt door ABCO gezien als een kans om dit debat te openen.

Rechtvaardige transitie en beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling

Op vraag van Minister van Klimaat, Milieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal Zakia Khattabi formuleerde de adviesraad een omvattend advies over **Rechtvaardige Transitie**. Dit advies herinnert eraan dat in “arbitrage tussen sociale, ecologische, en economische rechten op verschillende besluitvormingsniveaus” het begrip **Rechtvaardige Transitie geleidelijk werd verduidelijkt**. Het benadrukt dat de uitdagingen van een transitie talrijk en onderling verbonden zijn, wat een holistische aanpak vereist.

Dit is de reden waarom ABCO het concept van Rechtvaardige Transitie niet beperkt tot de klimaattransitie, maar het uitbreidt tot **verscheidene verbonden beleidskwesties** (arbeidsrechten, klimaat, armoede en ongelijkheid, governance, e.d.) die gerelateerd zijn aan de uitdagingen en hefboomen van een rechtvaardige transitie binnen **vier subsystemen** van besluitvorming voor duurzame ontwikkeling op internationaal niveau. Binnen elk van de vier subsystemen worden een aantal aanbevelingen geformuleerd die deels gericht zijn aan België en deels aan de EU. De subsystemen en aanbevelingen zijn:

1. **Voor een rechtvaardige transitie in het globale systeem dat de toegang tot het recht op gezondheid bepaalt**, pleit ABCO er onder meer voor dat België en de EU ingrijpen en optreden voor een bindend verdrag over preventie en repons op pandemieën, beheerd door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO); voor het versterken van de normen voor waardig werk voor gezondheidswerkers in de partnerlanden van de Belgische internationale samenwerking (in lijn met ILO-aanbevelingen); voor meer ODA-financiering voor sociale bescherming; voor steun aan het Wereldfonds voor Sociale Bescherming; en voor het oormerken van ODA voor investeringen in publieke gezondheidsdiensten, waardoor de nationale gezondheidszorgsystemen op lange termijn worden versterkt.
2. **Voor een rechtvaardige transitie op basis van een internationaal handelssysteem in overeenstemming met de Agenda 2030**, beveelt ABCO aan dat België en de EU ingrijpen en optreden voor de transformatie van het handelsbeleid tot een hefboom van het globale partnerschap voor duurzame ontwikkeling (i.e. uitsluitend handelsverdragen tekenen met bindend hoofdstuk over duurzame ontwikkeling); voor de snelle goedkeuring van ambitieuze EU-wetgeving over de waakzaamheidsplicht (Due Diligence) van bedrijven, die alle waardeketens omvat; voor een koolstofaanpassingsmechanisme dat rekening houdt met de belangen van Least Developed Countries en Middle Income Countries; en voor een hervor-

ming van het recht op intellectuele eigendom zodoende dat de wereldwijde toegang tot geneesmiddelen en vaccins verbeterd wordt.

3. **Voor het omvormen van de Green Deal tot een mondiaal pact voor Rechtvaardige Transitie van klimaat- en voedselsystemen** pleit ABCO o.a. voor “de integratie van het Europese voedselsysteem in een breder geopolitiek kader voor landbouw en voedsel, waarbij respect voor planetaire grenzen wordt gecombineerd met respect voor het recht op voedsel binnen en buiten de EU”. Daarnaast hebben de aanbevelingen van ABCO betrekking op meer interne coherentie van het EU-beleid op vlak van de transitie naar duurzame systemen van voedsel, coherentie tussen dit beleid en de uitdagingen van lage- en middeninkomenslanden, en meer middelen voor klimaatadaptatie en loss en damages in deze landen. Transitie voorzien in de Green Deal en op vlak van EU-voedselsystemen zouden deel moeten uitmaken van een coherent, multilateraal kader.
4. **Opdat governance en financiering op mondiaal niveau bijdragen aan Rechtvaardige Transitie** raadt ABCO de EU en België onder meer aan om gebruik te maken van hun posities in internationale financiële instellingen ten gunste van een “hervorming van de huidige ongelijke voorwaarden van de mondiale financiële architectuur”. Het gaat hierbij dan om steun voor de democratisering van het bestuur van het IMF en de Wereldbank of het instellen van een multilateraal mechanisme voor de herstructurering van staatsschulden zonder macro-economische conditionaliteit. ABCO pleit ook voor de “multilaterale uitvoering van de kaderovereenkomst tussen OESO en de G20 over de belasting op multinationale ondernemingen, met inachtneming van de belangen van lage- en middeninkomenslanden”, de oprichting van een belastingorgaan en belastingovereenkomst op VN-niveau, de bevordering van innovatieve financieringsbronnen van ontwikkeling (bv. mondiale belastingen op luchtverkeer), en het nakomen van de toezegging om 0.7% van het BNI aan officiële ontwikkelingshulp te besteden.

2.3. Resultaten en ontwikkelingen in concrete dossiers

België verbiedt de export van bepaalde gevaarlijke stoffen buiten de EU-grenzen

In 2023 nam de Federale overheid een vooruitstrevende regelgeving aan die de export van bepaalde gevaarlijke stoffen naar landen buiten de EU verbiedt. Het gaat meer bepaald om een lijst van stoffen, inclusief pesticiden, die binnen de EU verboden of erg streng gereguleerd zijn omdat ze een risico vormen voor de gezondheid en het milieu. De lijst zal tweemaal jaarlijks geüpdatet worden op basis van de nieuwste technische en wetenschappelijke evoluties. Het KB in kwestie, dat in werking treedt in mei 2025, vormt een positief voorbeeld van hoe dubbele standaarden vermeden kunnen worden en hoe beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling bevorderd kan worden. Stoffen die binnen de EU-grenzen een negatieve invloed hebben op mens en dier hebben dit immers ook in derde landen.⁷

België draagt bij aan internationaal impactonderzoek naar de effecten van biobrandstoffen op voedselzekerheid in ontwikkelingslanden

In 2023 heeft het Development Centre van de OESO een impactstudie uitgevoerd over biobrandstoffen. De studie, die mede door DGD gefinancierd werd, analyseert meer bepaald de potentiële trade-offs tussen enerzijds het promoten van energieveiligheid en de diversificatie van energiebronnen en anderzijds het nastreven van voedselzekerheid. De studie heeft op basis van de data waarover het OESO-directoraat Landbouw en Handel (TAD) beschikt, modellen uitgewerkt die de potentiële impact aantonen van handelsbeleid en biobrandstoffenbeleid. De eerste resultaten laten zien dat het verminderen van de productie van biobrandstoffen en maatregelen om te zorgen voor open handel een zinvolle impact kunnen hebben op voedselprijzen tijdens crisissituaties. Een vermindering van het gebruik van maïs en plantaardige oliën voor biobrandstoffen met 20% heeft bijvoorbeeld een verzachtend effect van 53-67% in het geval van een extreme weerschok. De definitieve resultaten van de studie zullen in 2024 gepubliceerd worden.⁸

Migratie en ontwikkeling

De Dienst van de Speciale Gezant Migratie en Asiel heeft, vanuit haar specifieke mandaat, met zowel verantwoordelijkheden inzake het coördineren van de Belgische standpunten over internationale aspecten verbonden aan het Belgische migratie- en asielbeleid, als het opvolgen van het thema migratie en ontwikkeling binnen de Belgische ontwikkelingssamenwerking, in 2023 voornamelijk ingezet op het versterken van het strategische en operationele partnerschap met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en op het nastreven van beleidscoherentie aan de hand van een 'whole-of-government' en 'whole-of-society' benadering.

Een sterk partnerschap met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

Samen met IOM als belangrijkste organisatie op het gebied van migratie streeft de DGD ernaar om de mogelijkheden die veilige, ordelijke en reguliere migratie bieden voor de ontwikkeling van migranten en de gemeenschappen waarvan ze deel uitmaken zo groot mogelijk te maken.

De samenwerking tussen DGD en IOM werd in 2023 aanzienlijk verdiept, zowel op strategisch en beleidsmatig vlak als dankzij een aantal concrete initiatieven.

© IOM, Niger

De verkiezing en aanstelling van de nieuwe directeur-generaal, mevrouw Amy E. Pope, als eerste vrouw ooit in die positie bij IOM, lieten een nieuwe wind waaien binnen de organisatie. Specifieke thematische prioriteiten zoals het belang van het verband tussen klimaat en migratie en van het inzetten op veilige en legale toegangswegen voor migratie werden duidelijk afgebakend. Deze stroken met de doelstellingen die de DGD daaromtrent heeft bepaald in de strategienota rond migratie en ontwikkeling en in de kli-

⁷ Voor meer informatie: <https://www.health.belgium.be/nl/news/belgisch-exportverbod-voor-gevaarlijke-stoffen>

⁸ OECD DEV (forthcoming), Strengthening the resilience of global food markets: The potential of biofuels and trade policies to mitigate food price shocks, OECD DEV Working Paper.

© IOM, Polen

maatstrategie. Ook Minister Gennez erkende de rol die klimaat en milieu spelen bij beslissingen tot migreren en riep op tot meer actie in haar verklaring tijdens de Raad van IOM in november.

De ontmoeting tussen minister Gennez en DG Pope in de marge van het Global Refugee Forum (GRF) in december 2023 bood een extra unieke gelegenheid om gedeelde prioriteiten beter af te stemmen. Minister Gennez kondigde het Belgische voornemen aan voor een nieuw initiatief rond duurzame oplossingen voor intern ontheemden in de Sahel en de wens om daarrond samen te werken met IOM. Dit initiatief is een direct en concreet gevolg van het Belgische engagement dat gemaakt werd tijdens het GRF om vluchtelingen te integreren in ontwikkelingsprogramma's, in te zetten op hun inclusie op lange termijn en dat vanuit een benadering die vertrekt vanuit de bestaande verbanden tussen humanitaire- en ontwikkelingssamenwerking en veiligheid.

Tenslotte bevestigde de DGD haar inzet in Oekraïne op het vlak van ondersteuning van de wederopbouw en de meerwaarde die IOM er kan spelen dankzij haar jarenlange ervaring en uitgebreide aanwezigheid en activiteiten door het opstarten van een project dat rechtstreeks tegemoet komt aan de concrete noden inzake het herstel van beschadigde infrastructuur ten gevolge van de verwoesting van de Kachovka-dam.

Op strategisch vlak en in relatie tot de opvolging van de performantie van IOM speelde België, naast Canada en Nederland, een belangrijke rol als 'Institutional Lead' bij de MOPAN-assessment van IOM die in 2023 werd afgesloten. Deze oefening vormde voor de dienst van de Speciale Gezant Migratie en Asiel een uitgelezen kans om vanop de eerste rij betrokken te zijn bij een evaluatie van de resultaten van de vele institutionele hervormingsprocessen die sinds 2018 binnen IOM werden opgestart. De oefening liet ook toe vooruit te kijken naar welke uitdagingen er nog op de plank liggen en welke opportuniteiten zich aanbieden. Deze MOPAN-assessment was voor de DGD van cruciaal belang in het sturen en opvolgen van de 'core

funding policy' van onze partnerorganisaties.

Als kers op de taart zette IOM de verschillende lidstaten die bijdragen tot de algemene middelen van de organisatie, in de belangstelling in het jaarlijks rapport dat wordt opgemaakt over de aanwending van deze niet-geoomerkte middelen. In dat rapport benadrukt Minister Gennez het belang van kernfinanciering voor multilaterale organisaties en voor IOM in het bijzonder en roept andere lidstaten op hetzelfde te doen. Voor België betekende deze specifieke vermelding een unieke kans voor een grote zichtbaarheid voor haar partnerschap met IOM naast landen zoals Zweden, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Noorwegen.

Migratie als hefboom voor duurzame ontwikkeling

In het kader van de tweede opdracht binnen het mandaat van de Speciale Gezant Migratie en Asiel, werd op 8 mei 2023 het platform voor de opvolging van de strategienota 'migratie als hefboom voor duurzame ontwikkeling' georganiseerd. Deze strategie van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking over het verband tussen migratie en ontwikkeling werd eind 2021 goedgekeurd door de minister. Deze eerste editie bracht een grote diversiteit aan actoren en partners samen. Onder hen niet alleen de 'traditionele' ontwikkelingsactoren, maar ook vertegenwoordigers van de diaspora en collega's van federale departementen en instellingen die werken rond specifieke aspecten inzake migratie. Dankzij het platform werd een globaal overzicht gemaakt van de acties die bijdragen tot de doelstellingen en resultaatgebieden van de strategienota. Daarnaast was het vooral ook een unieke gelegenheid om actoren vanuit verschillende hoeken - ontwikkeling of specifiek migratie en/of asiel - samen te brengen om resultaten, geleerde lessen en goede praktijken te delen en onderlinge uitwisseling en coherente samenwerking aan te moedigen. Deze geslaagde dag met interessante discussies onder collega's met een gedeelde belangstelling voor het thema migratie werd afgesloten door Minister Gennez.

Bovenstaande verwezenlijkingen in 2023 illustreren niet alleen hoe complex en verweven de verschillende migratiedomeinen onderling zijn, maar tonen ook aan dat impact of resultaten behalen rond ontwikkelingsdoelstellingen afhankelijk is van de mate waarin migratie en gedwongen ontheemding mee in rekening worden genomen. Coördinatie en afstemming met de vele Belgische actoren en partners die een stuk van die puzzel aan bevoegdheden hebben is nodig om ons beleid zo coherent mogelijk te maken.

Deel 3 Integriteit

Implementatie van het Charter Integriteit

In 2018 stelden de verschillende actoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking (civiele maatschappij organisaties (CMO's), institutionele actoren, Enabel en BIO), in samenwerking met DGD en het kabinet van toenmalig minister van Ontwikkelingssamenwerking Alexander De Croo, een **integriteitscharter** op met daarin **10 engagementen rond integriteit**. Het doel van het charter was enerzijds aan de buitenwereld te tonen dat integriteit een absolute topprioriteit is voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking en anderzijds om binnen de sector een integriteitsstructuur en -cultuur te stimuleren die integriteitsschendingen zoveel als mogelijk voorkomt en opspoot en die slachtoffers toelaat om op een toegankelijke, veilige manier naar voren te treden. Het integriteitscharter werd op 1 juli 2023, via het KB van 28 februari 2023 inzake integriteit, wettelijk bindend gemaakt.

Het regelgevend kader voorziet ook dat de minister, in haar jaarlijks verslag aan het parlement, een **voortgangsrapport** en aanbevelingen opneemt inzake de toepassing van het integriteitscharter (artikel 35,3° Wet betreffende de Belgische Ontwikkelingssamenwerking). Dit voortgangsrapport integriteit is gebaseerd op de jaarlijkse bevraging rond integriteit afgenomen bij alle actoren van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. De **responsgraad** voor de bevraging i.v.m. het jaar 2023 bedroeg **100%** (N=85), meteen een illustratie van het belang dat de sector aan integriteit hecht.

Uit de bevraging blijkt dat de punten van het charter op dit moment globaal gezien voor 80% à 90% gerealiseerd zijn, met 96,47% voor punt 6 van het charter (vertrouwelijk meldpunt).

Meer gedetailleerd blijkt uit de bevraging het volgende:

Punten van het charter	Bevinding
Punt 1 Ethische Code	89,41% van de organisaties beschikt over een ethische code, die bovendien formeel van toepassing is op alle medewerkers van de organisatie.
Punt 2 Sensibilisering	81,18% van de organisaties organiseert informatie- of sensibiliseringssessies rond morele integriteit, 84,71% doet hetzelfde rond financiële integriteit.
Punt 3 Vertrouwenspersoon	84,71% van de organisaties beschikt over een raadgever integriteit, waar medewerkers en vrijwilligers in vertrouwen terecht kunnen voor advies over integriteit en mogelijke schendingen.
Punt 4 Risico-beheersende maatregelen	80,00% van de organisaties voert risicoanalyses uit en neemt bijhorende risicobeheersende maatregelen.
Punt 5 Contracten met partners	87,18% van de organisaties heeft in de contracten met partners specifieke bepalingen rond integriteit opgenomen.
Punt 6 Vertrouwelijke meldpunten	96,47% van de organisaties beschikt over een vertrouwelijk meldpunt waar potentiële melders terecht kunnen voor klachten rond integriteitsschendingen.
Punt 7 Controles	85,88% van de organisaties voerde het voorbije jaar controles uit om financiële integriteitsschendingen te detecteren, 37,65% voerde het voorbije jaar controles uit om morele integriteitsschendingen te detecteren (niet eenvoudig om actief controles uit te voeren op morele integriteit).

Voor **punt 8** van het charter, gepaste maatregelen in geval van integriteitsschendingen, zijn geen kwantitatieve data beschikbaar, maar kwalitatieve gegevens tonen dat organisaties verscheidene maatregelen treffen om slachtoffers te ondersteunen: verschaffing van toegang tot psychosociale, medische en juridische ondersteuning, het nemen van veiligheids- en beschermingsmaatregelen (o.a. tegen represailles), duidelijke informatieverstrekking tijdens en bij afloop van de behandeling van de melding...

Voor **punt 9** van het charter, ten minste één keer per jaar globaal communiceren over integriteitsschendingen, zijn er geen kwantitatieve data beschikbaar. Wel is geweten dat veel organisaties punt 9 implementeren via hun jaarverslag. Bovendien heeft 100% van de CMO's via deze vragenlijst gerapporteerd.

In verband met **punt 10** (actief samenwerken met andere actoren om de maatregelen van het charter te realiseren, voortbouwen op bestaande praktijken en streven naar continue verbetering van de integriteitsystemen) bestaat er een brede integriteitsdynamiek en kruisbestuiving rond integriteit tussen de verschillende actoren van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, mede gestimuleerd door de drie erkende federaties (ngo-federatie, ACODEV en Fiabel). Zo komen de integriteitsverantwoordelijken van de CMO's en IA's, onder auspiciën van de federaties, regelmatig samen in een werkgroep integriteit om uit te wisselen rond gemeenschappelijke uitdagingen, om good practices te delen en om zo elkaars integriteitsystemen wederzijds te versterken. Ook organiseren de federaties regelmatig vormingen om mensen met een integriteitsrol binnen hun organisatie (raadgevers integriteit, klachtenmanagers...) collectief op te leiden

Uit het bovenstaande voortgangsrapport concluderen we dat de sector op alle punten van het integriteitscharter een **sterke mate van implementatie** kent. Bovendien dient een **positieve trend** gesignaleerd te worden: de sector ging er, in vergelijking met de resultaten van 2022, op zowat alle punten op vooruit. Wel tonen de cijfers aan dat er nog marge voor verbetering is: voor elk van de punten van het charter zou de implementatiegraad 100% moeten benaderen. Een extra stimulans om deze implementatiegraad van 100% te bereiken is intussen voorzien in de **recent herwerkte erkenningsprocedure** voor CMO's en IA's, die een nieuw screeningsdomein, nl. integriteit, omvat. Om hun erkenning (en later financiering) te verkrijgen zullen organisaties een document moeten aanleveren dat illustreert hoe de organisatie de verschillende punten van het integriteitscharter implementeert. Het overgrote deel van de CMO's en IA's zal dit document reeds tegen 31 december 2024 moeten aanleveren, gezien de erkenningsprocedure voor de 10-jarige erkenning 2027-2036 dan van start gaat.

Aantal meldingen voor 2023

In de bevraging werd ook gepeild naar het aantal meldingen inzake integriteitsschendingen dat in 2023 binnenkwam bij de actoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Alle actoren samen (Enabel, BIO, CMO's en institutionele actoren) ontvingen in 2023 in totaal 174 meldingen. Concreet wordt 10,35% van alle meldingen onontvankelijk verklaard (bv. omdat de melding geen integriteit betreft). Bij 61,36% van de ontvankelijke (en reeds afgesloten) meldingen werd na onderzoek effectief een integriteitsschending vastgesteld. Na een dergelijke vaststelling zal de organisatie steeds bekijken hoe het de dader zal sanctioneren, hoe de organisatie het slachtoffer (als er één is) verder kan ondersteunen en hoe de organisatie haar integriteitssystemen kan versterken om een dergelijke integriteitsschending in de toekomst te vermijden. Kijken we naar de aard van de (ontvankelijke) meldingen, dan zien we dat 33,13% van de meldingen financiële integriteit betreft en 66,87% morele integriteit (waaronder 10% van seksuele aard).

Het is belangrijk om aan te geven dat meldingen op zich geen slecht nieuws hoeven te zijn: meldingen betekenen dat (potentiële) slachtoffers van integriteitsschendingen hun weg vinden naar de meldpunten en er ook vertrouwen in hebben dat deze meldpunten hun melding op een correcte manier zullen behandelen en onderzoeken. De sector zette de afgelopen jaren veel in op toegankelijke en solide meldpunten, wat nu – en allicht de komende jaren – zichtbaar wordt in de cijfers. Een melding betekent ook niet automatisch dat er een probleem bestaat binnen de betrokken organisatie, zeker niet wanneer deze melding correct wordt behandeld. Het is daarnaast ook belangrijk aan te geven dat niet elke melding inzake een integriteitsschending uiteindelijk ook effectief tot de vaststelling leidt dat er een integriteitsschending plaatsvond: een aandeel van de meldingen zal onontvankelijk of, na onderzoek, ongegrond blijken.

Op basis van het bovenstaande kunnen **twee aanbevelingen** geformuleerd worden in verband met de toepassing van het integriteitscharter: 1. verdere sensibilisering rond de verplichtingen van het integriteitscharter zodat een implementatiegraad van 100% kan worden bereikt, en 2. organisaties blijvend aanmoedigen om in te zetten op een sterke integriteitscultuur en toegankelijke mechanismen, waardoor mensen vertrouwen hebben in de meldkanalen en mogelijke integriteitsschendingen signaleren.

Centraal meldpunt

Overeenkomstig artikel 8/1 van de wet op de ontwikkelingssamenwerking werd bij koninklijk besluit van 28 februari 2023 ook het centraal meldpunt voor meldingen van misbruik in de ontwikkelingssamenwerking opgericht. De opdracht van dit meldpunt is om ervoor te zorgen dat de verschillende actoren van de Belgische samenwerking de meldingen van misbruik die ze ontvangen correct behandelen, gepaste maatregelen nemen en ervoor zorgen dat slachtoffers/overlevenden toegang hebben tot gepaste hulp. Meldingen van misbruik kunnen naar het centraal meldpunt worden gestuurd via het formulier dat beschikbaar is op <https://integritycomplaint.be>. Een omzendbrief in het Nederlands, Frans en Engels, die werd goedgekeurd in 2023, beschrijft de werking en de taken van het centraal meldpunt.

In de praktijk kan dit orgaan meldingen van misbruik met betrekking tot de Belgische ontwikkelingssamenwerking van elke betrokken persoon ontvangen, ongeacht ze zelf slachtoffer of overlevende zijn. Zodra de ontvankelijkheid van de melding is nagegaan, neemt het centraal meldpunt contact op met de organisatie die is betrokken bij het gemelde misbruik om zich ervan te verzekeren dat de melding correct is behandeld. Het centraal meldpunt kan achteraf aanbevelingen opstellen voor de betrokken organisatie. Het centraal meldpunt is niet opgezet als onderzoeks-, controle- of sanctieorgaan, maar wel als een ondersteunend orgaan. De betrokken organisaties zijn echter verplicht om te goeder trouw samen te werken met het centraal meldpunt en herhaalde weigering om samen te werken kan worden bestraft.

Het centraal meldpunt begon zijn werkzaamheden op 1 juli 2023. Tussen 1 juli 2023 en 31 december 2023 heeft het meldpunt slechts één melding ontvangen, die niet-ontvankelijk werd verklaard. Dit lage aantal meldingen is voornamelijk te verklaren door (i) een relatief laag aantal meldingen bij de eerstelijnsmeldpunten voor de bestrijding van seksuele uitbuiting, misbruik en intimidatie (Prevention of Sexual Exploitation, Abuse, and Harassment – pSEAH) (we verwijzen naar de cijfers voor 2023 hierboven), (ii) een goed beheer van deze meldingen en de (iii) vrij beperkte bekendheid met het bestaan en de werking van het centraal meldpunt. Nu de operationele procedures voor het centraal meldpunt zijn bestendigd, plant de administratie om breder over het centraal meldpunt te communiceren, voornamelijk via het netwerk van posten en partners.

Deel 4 De Belgische ontwikkelings-samenwerking en humanitaire hulp in cijfers

In de jaren '70 werd internationaal overeengekomen om de officiële ontwikkelingshulp (ODA) van de rijkere donorlanden naar minstens 0,7% van hun bruto nationaal inkomen (BNI) op te trekken. Ook België heeft deze norm ingeschreven in de wet van 2013 betreffende de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. Door de moeilijke budgettaire omstandigheden ten gevolge van de financiële crisis, vervolgens de COVID-19 maatregelen en, meer recentelijk, de energiecrisis, heeft België dit doel nog niet kunnen behalen.

Tijdens de periode 2008-2010 kende de ODA een sterke groei, met 0,64% van het BNI als uitschieter in 2010 – het hoogste ODA-cijfer dat door België ooit werd bereikt. De Belgische ODA viel echter geleidelijk terug tot 0,45% in 2017. Volgens een binnen de EU afgesproken overeenkomst dienen de lidstaten evenwel tegen 2030 de 0,7%-norm te behalen.

Waaruit bestaat de Belgische officiële ontwikkelingshulp?

- financiering via de begroting voor ontwikkelings-samenwerking;
- financiering via andere federale overheden en via de Europese Commissie;
- een deel van de kosten voor de opvang van vluchtelingen;
- bijdragen van gewesten, gemeenschappen, provincies en gemeenten;
- internationaal afgesproken schuldkijscheldingen.

In 2023 vertegenwoordigde de totale Belgische ontwikkelingshulp ongeveer 0,44% van het BNI, waarvan 1.293 miljoen EUR op budgetten DGD.

Top 20 Ontvangende landen DGD ODA 2023
(in miljoen EUR)

1	Congo (Dem. Rep.)	92,66
2	Oekraïne	35,50
3	Rwanda	34,83
4	Palestijnse gebieden	29,74
5	Burkina Faso	29,04
6	Benin	26,19
7	Niger	25,57
8	Burundi	25,08
9	Syrië	22,00
10	Senegal	21,11
11	Oeganda	21,10
12	Mali	17,78
13	Guinea (Rep.)	17,50
14	Mozambique	9,28
15	Tanzania	8,76
16	Turkije	7,07
17	Marokko	6,71
18	Kenya	6,23
19	Peru	4,58
20	Lebanon	4,24

Overzicht Belgische ontwikkelingshulp per kanaal (in miljoen EUR)

	2021	2022	2023
Gouvernementele samenwerking			
Belgisch Ontwikkelingsagentschap (Enabel)	170,66	185,64	199,97
Maatschappijopbouw en goed bestuur	44,70	34,60	26,85
Regionale samenwerking (sinds 2017 via Enabel)	0,20	0,20	
Beheerskosten Enabel	20,46	21,86	24,40
Leningen van staat tot staat	7,55	12,38	6,69
Subtotaal gouvernementele samenwerking	243,56	254,69	257,91
Niet-gouvernementele samenwerking			
Federaties	3,20	2,86	3,05
NGO	131,89	138,22	148,55
Institutionele actoren	100,78	102,38	103,06
Wetenschappelijke instellingen	3,64	3,57	2,90
Andere niet-gouvernementele actoren	2,96	3,17	3,05
Subtotaal niet-gouvernementele samenwerking	242,48	250,20	260,60
Multilaterale samenwerking			
Verplichte multilaterale bijdragen	10,24	10,51	20,19
Vrijwillige multilaterale bijdragen	94,55	128,90	107,33
Europees Ontwikkelingsfonds en Bank	121,43	89,29	66,57
Wereldbankgroep	79,61	123,67	126,19
Regionale ontwikkelingsbanken	71,82	53,70	54,11
Multilaterale schuldkwijtschelding	18,16	35,81	33,72
Subtotaal multilaterale samenwerking	395,80	441,89	408,11
Ondernemerschap, Wetenschap en Technologie (vanaf 2017)			
Wetenschap, technologie en innovatie: Belgische actoren	1,31	1,60	1,49
Wetenschap, technologie en innovatie: Internationale actoren	4,00	4,00	4,00
Lokaal ondernemerschap, eerlijke handel, BIO	51,89	50,74	35,81
Internationale kenniscentra	0,51	0,55	1,09
Humanitaire programma's	186,126	189,47	217,99
Klimaatbeleid (vanaf 2017)	95,31	92,26	101,51
Sensibilisering in België (excl. ngo's)	2,38	2,38	2,53
Administratie, evaluatie, andere	1,55	1,96	1,99
Totaal DGD	1.225,04	1.289,66	1.293,02

Flows per type partner, selectie

	2021	2022	2023
Enabel	188,52	212,70	228,76
BE NGA's	279,25	271,09	303,87
Multi's	648,45	719,34	694,38
BIO	45,00	20,44	9,86

Referenties en leessuggesties

- Adviesraad Beleidscoherentie ten gunste van Ontwikkeling: <https://www.ccpd-abco.be/?lang=nl>
- BIO: <https://www.bio-invest.be/>
- Consultative Group for International Agricultural Research (CGIAR): <https://www.cgiar.org/>
- Dienst Bijzonder Evaluatie: Dienst Bijzondere Evaluatie | FOD Buitenlandse Zaken – Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (belgium.be)
- Evaluatie van de integratie van waardig werk in de ontwikkeling van waardeketens: <https://diplomatie.belgium.be/nl/beleid/dienst-bijzondere-evaluatie/evaluaties/evaluatie-van-de-integratie-van-waardig-werk-de-ontwikkeling-van-waardeketens>
- Enabel: <https://www.enabel.be/nl>
- Europees Parlement, resolution of 14 March 2023 on Policy Coherence for Development: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0071_EN.html
- Europese Commissie: https://commission.europa.eu/index_en
- Extractive Industries Transparency Initiative (EITI): <https://eiti.org/>
- Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling: <https://frdo-cfdd.be/>
- Federaties van niet-gouvernementele actoren:
  - Acodev: <https://www.acodev.be/>
  - Fiabel: <https://www.fiabel.be/nl>
  - NGO-federatie: <https://www.ngo-federatie.be/nl>
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel, en Ontwikkelingssamenwerking, DGD strategie-nota's : Strategienota's | FOD Buitenlandse Zaken – Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (belgium.be)
- Food and Agriculture Organization: <https://www.fao.org/home/en>
- Global Accelerator on Jobs and Social Protection for Just Transitions: <https://www.unglobalaccelerator.org/>
- Global Partnership for Education (GPE) – Partenariat mondial pour l'éducation (PME) <https://www.globalpartnership.org/>
- Green Climate Fund (GCF): <https://www.greenclimate.fund/>
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC): <https://www.ifrc.org/>
- International Labour Organisation (ILO): <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
- International Organization for Migration: <https://www.iom.int/>
- Kiyo: <https://www.kiyo-ngo.be/nl>
- Least Developed Countries Fund: <https://www.thegef.org/what-we-do/topics/least-developed-countries-fund-ldcf>
- MOPAN: <https://www.mopanonline.org/>
- OECD Development Assistance Committee (DAC): <https://www.oecd.org/dac/development-assistance-committee/>
  - OECD States of Fragility report 2022: <https://www.oecd.org/dac/states-of-fragility-fa5a6770-en.htm>
  - OECD DAC MTR Belgium (2023): [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/AR\(2024\)3/3/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/AR(2024)3/3/en/pdf)
- OECD Development Centre (forthcoming), Strengthening the resilience of global food markets: The potential of biofuels and trade policies to mitigate food price shocks, OECD DEV Working Paper.
- Rikolto: <https://www.rikolto.be/>
- SOS Villages d'Enfants / SOS Kinderdorpen: <https://www.sos-villages-enfants.be/sos-villages-denfants-en-belgique>
- Systematic Observations Financing Facility: <https://un-soff.org/>
- UNHCR, the UN Refugee Agency: <https://www.unhcr.org/>
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA): <https://www.unocha.org/>
- World Bank: <https://www.worldbank.org/en/home>
- World Food Programme: <https://www.wfp.org/>

Colofon

Coördinatie en redactie

Directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD)

Ontwerp en productie

Directie Communicatie (COM)

Verantwoordelijke uitgever

Theodora Gentzis

Voorzitter van het directiecomité

Karmelietenstraat 15

B-1000 Brussel

Wettelijk depot

0218/2024/005

April 2024

